ПРАЛЕТАРЫІ УСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

Літаратура і Мастацтва

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

Год выдання 38-ы
№ 102 (2462)
26 снежня 1969 г. ПЯТНІЦА
Цана 4 кап.

СЕСІЯ ВЯРХОЎНАГА САВЕТА БССР

25 снежня адкрылася сёмая сесія Вярхоўнага Савета Беларускай ССР сёмага склікання. Дэпутаты заслухалі даклады намесніка Старшыні Савета Міністраў БССР, старшыні Дзяржплана П. Коханава «Аб Дзяржаўным плане развіцця народнай гаспадаркі Беларускай ССР на 1970 год» і міністра фінансаў БССР Б. Шацілы «Аб Дзяржаўным бюджэце БССР на 1970 год і аб выкананні Дзяржаўнага бюджэта БССР за 1968 год». Сесія абмяркуе таксама праект «Закона Беларускай ССР аб ахове помнікаў культуры».

ДА 100-ГОДДЗЯ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ УЛАДЗІМІРА ІЛЬІЧА ЛЕНІНА

ТЭЗІСЫ ЦЭНТРАЛЬНАГА КАМІТЭТА КАМУНІСТЫЧНАЙ ПАРТЫІ САВЕЦКАГА САЮЗА

22 красавіка 1970 года спаўняецца сто гадоў з дня нараджэння Уладзіміра Ільіча Ульянава-Леніна — геніяльнага прадаўжальніка рэвалюцыйнага вучэння Карла Маркса і Фрыдрыха Энгельса, стваральніка Камуністычнай партыі Савецкага Саюза, кіраўніка найвялікшай сацыяльнай рэвалюцыі і заснавальніка першай у свеце сацыялістычнай дзяржавы, правадыра міжнароднага рабочага класа, усіх працоўных.

З імем і дзейнасцю Леніна звязана цэлая рэвалюцыйная эпоха ў жыцці чалавецтва. Ленін даў адказы на самыя актуальныя пытанні, пастаўленыя ходам гістарычнага развіцця, усебакова развіў тэорыю сацыялістычнай рэвалюцыі і будаўніцтва камуністычнага грамадства, узброіў расійскі, увесь міжнародны рэвалюцыйны рух навукова абгрунтаванай стратэгіяй і тактыкай, узначаліў барацьбу рабочага класа за ажыццяўленне ідэалаў сацыялізма. Сацыялізм, пераўтвораны Марксам і Энгельсам з утопіі ў навуку і ўзбагачаны Леніным новымі вывадамі і адкрыццямі, увасобіўся ў сацыяльную практыку сусветна-гістарычных маштабаў, стаў асноўнай рэвалюцыйнай сілай нашага часу.

З самага пачатку рэвалюцыйнай дзейнасці Ленін цвёрда стаў на пазіцыі марксізма, успрыняў яго рэвалюцыйна-крытычны дух, творчы і дзейны характар, пралетарскі інтэрнацыяналізм. Усё сваё жыццё ён прысвяціў справе вызвалення рабочага класа, усяго працоўнага народа ад эксплуатацыі і прыгнечання, справе сацыялістычнай рэвалюцыі і будаўніцтва новага, камуністычнага грамадства.

У дастасаванні да новых гістарычных умоў Ленін развіў і памножыў тэарэтычную спадчыну сваіх вялікіх настаўнікаў. Ён энергічна змагаўся са спробамі ператварыць вучэнне Маркса—Энгельса ў акасцянелую, мёртвую догму. «Мы зусім не глядзім на тэорыю Маркса як на нешта закончанае і недатыкальнае, — пісаў ён, — мы перакананы, наадварот, што яна паклала толькі краевугольныя камені той навукі, якую сацыялісты **павінны** рухаць далей ва ўсіх напрамках, калі яны не хочуць адстаць ад жыцця» (Поўны збор твораў, т. 4, стар. 184). У творчым развіцці марксізма Ленін бачыў неабходную ўмову дзейснасці рэвалюцыйнага вучэння, ключ да тэарэтычнага і практычнага вырашэння наспеўшых задач рабочага класа, важнейшы сродак барацьбы супраць правага і «левага» апартунізму, дагматызму і рэвізіянізму ўсіх масцей.

У. І. Ленін — палітычны дзеяч новага тыпу, вучоны, трыбун-прапагандыст, арганізатар шырокіх народных мас. Яго вызначаюць глыбокая навуковасць у аналізе падзей, якія адбываюцца, цвярозы ўлік суадносін і расстаноўкі класавых сіл, паслядоўнасць і цвёрдасць у адстайванні марксісцкіх прынцыпаў, мэтанакіраванасць у дзеяннях, гібкасць у тактыцы барацьбы, беззапаветнае служэнне інтарэсам і мэтам пралетарскага руху.

Распрацоўку тэорыі і навуковай палітыкі Ленін цесна звязваў з вывучэннем і абагульненнем вопыту барацьбы мас. У вопыце мільёнаў ён шукаў і знаходзіў адказ на надзённыя пытанні рабочага руху. Пераўзыйдзены стратэг і тактык пралетарскай класавай барацьбы, Ленін быў цяснейшым чынам звязаны з працоўнымі, зыходзіў з іх карэнных інтарэсаў, пастаянна адчуваў пульс народнага жыцця, уважліва вывучаў сацыяльную псіхалогію рабочых і сялян, усіх слаёў грамадства, улічваючы ўсё гэта пры выпрацоўцы палітычных рашэнняў.

Жыццё Леніна — подзвіг. Гэта — жыццё, якое прайшло ў творчай рабоце думкі і нястомным рэвалюцыйным дзеянні, у ідэйных і палітычных бітвах. Ленін увасобіў у сабе самыя выдатныя рысы пралетарскага рэвалюцыянера: магутны розум, усё пераадольваючую волю, свяшчэнную нянавісць да рабства і прыгнечання, рэвалюцыйную страсць, паслядоўны інтэрнацыяналізм, бязмежную веру ў творчыя сілы мас, велізарны арганізатарскі геній. Жыццё і дзейнасць Леніна зліліся з барацьбой рабочага класа і Камуністычнай партыі.

Дзейнасць Леніна, яго вучэнне зрабілі велізарны ўплыў на расійскі і міжнародны вызваленчы рух, надаўшы яму ідэйную рэвалюцыйную накіраванасць і арганізаванасць.

Ленінізм — гэта марксізм эпохі імперыялізму і пралетарскіх рэвалюцый, эпохі крушэння каланіялізму і перамогі нацыянальна-вызваленчых рухаў, эпохі пераходу чалавецтва ад капіталізму да сацыялізма і будаўніцтва камуністычнага грамадства. «Увесь вопыт сусветнага сацыялізма, рабочага і нацыянальна-вызваленчага руху,—гаворыцца ў звароце міжнароднай Нарады камуністычных і рабочых партый «Аб 100-годдзі з дня нараджэння Уладзіміра Ільіча Леніна», — пацвердзіў міжнароднае значэнне марксісцка-ленінскага вучэння. Перамога сацыялістычнай рэвалюцыі ў групе краін, узнікненне сусветнай сістэмы сацыялізма, заваёвы рабочага руху ў краінах капіталу, выхад на арэну самастойнай грамадска-палітычнай дзейнасці народаў былых калоній і паўкалоній, небывалы ўздым антыімперыялістычнай барацьбы—усё гэта даказвае гістарычную правільнасць ленінізма, які выражае карэнныя патрэбнасці сучаснай эпохі».

Галоўнае ў ленінскім падыходзе да грамадскіх з'яў і працэсаў — арганічнае адзінства навуковай аб'ектыўнасці і прынцыповай ацэнкі іх з пазіцый рабочага класа. Для марксістаў-ленінцаў, для ўсіх сапраўдных рэвалюцыянераў ленінізм — гэта метадалогія рэвалюцыйнага мыслення і рэвалюцыйнага дзеяння. Ён пастаянна ўзбагачаецца Камуністычнай партыяй Савецкага Саюза, міжнародным камуністычным рухам на аснове вопыту будаўніцтва сацыялізма і камунізма, жывой практыкі вызваленчага руху.

Камуністычныя партыі, абапіраючыся на ленінскую ідэйную спадчыну, вядуць вялікую творчую работу і непрымірыма выступаюць супраць сучаснай буржуазнай ідэалогіі, супраць правых і «лявацкіх» скажэнняў рэвалюцыйнай тэорыі. Марксізм-ленінізм — вялікае інтэрнацыянальнае вучэнне. Любыя спробы падарваць адзінства марксізма-ленінізма, штучна расчляніць яго на розныя нацыянальныя або рэгіянальныя «варыянты» нязменна заканчваюцца рэвізіяй прынцыпаў рэвалюцыйнага вучэння рабочага класа. Гэта вучэнне адзінае па сваёй прыродзе і з'яўляецца здабыткам усіх камуністаў, усіх рэвалюцыйных рабочых, усіх працоўных.

Адзначаючы 100-годдзе з дня нараджэння Леніна, савецкі народ, народы сацыялістычных краін, міжнародны рабочы клас, усё перадавое чалавецтва зноў і зноў звяртаюцца да ідэй і спраў правадыра сусветнага пралетарыяту і ўсіх працоўных, вялікага рэвалюцыянера, камуніста, які стаў на чале сіл, што ажыццяўляюць грандыёзныя сацыяльныя пераўтварэнні ў інтарэсах людзей працы.

Адзначаючы 100-годдзе з дня нараджэння Леніна, савецкі народ, народы сацыялістычных краін, міжнародны рабочы клас, усё перадавое чалавецтва выказваюць шчырае захапленне геніяльным мысліцелем. Ленін быў найвялікшым вучоным у рэвалюцыі і рэвалюцыянерам у навуцы, які адкрыў новы этап у развіцці марксісцкай тэорыі, узбагаціў усе састаўныя часткі марксізма — філасофію, палітычную эканомію і навуковы камунізм.

Адзначаючы 100-годдзе з дня нараджэння Леніна, савецкі народ, народы сацыялістычных краін, міжнародны рабочы клас, усе рэвалюцыйныя барацьбіты праводзяць агляд сваіх сіл, вызначаюць далейшыя перспектывы і задачы сваёй дзейнасці, умацоўваюць баявое адзінства ў барацьбе за мір, дэмакратыю, сацыялізм.

I.

У. І. Ленін — заснавальнік пралетарскай партыі новага тыпу, тэарэтык і правадыр сацыялістычнай рэвалюцыі

1. На рубяжы двух стагоддзяў сусветны капіталізм уступіў у сваю апошнюю, імперыялістычную стадыю. Рэвалюцыйны пераход ад капіталізму да сацыялізма стаў надзённай патрэбнасцю грамадскага развіцця. Надышоў пераломны этап сусветнай гісторыі. Сацыяльнай сілай, заклікана́й і здольнай узначаліць барацьбу за знішчэнне эксплуатацыі чалавека чалавекам, за карэнную перабудову ўсяго грамадскага жыцця, выступіў міжнародны пралетарыят. Пачаць выкананне гэтай вялікай місіі выпала на долю яго расійскага атрада пад кіраўніцтвам створанай Леніным партыі бальшавікоў. У ленінізме, які абагульніў практыку ўсяго рабочага руху пасля Маркса і Энгельса, выпрацаваў новыя формы пралетарскай барацьбы і арганізацыі, міжнародны рабочы клас набыў магутную тэарэтычную зброю, усебакова распрацаваную ідэалогію, праграму рэвалюцыйных дзеянняў.

Расія ў пачатку XX стагоддзя з'яўлялася вузлавым пунктам супярэчнасцей сусветнага імперыялізму. Ёй былі ўласцівы ўсе тыповыя сацыяльна-эканамічныя супярэчнасці тагачаснага свету: паміж працай і капіталам, паміж развіваючымся капіталізмам і значнымі феадальна-прыгонніцкімі перажыткамі, паміж высакаразвітымі прамысловымі раёнамі і адсталымі ўскраінамі. Асаблівую вастрыню гэтым супярэчнасцям надавала сістэма палітычнага, духоўнага і нацыянальнага прыгнёту царскага самадзяржаўя. Сацыяльныя праблемы, якія стаялі перад краінай: ліквідацыя памешчыцкай кабалы, вызваленне працоўных ад капіталістычнага рабства і нацыянальнага прыгнечання, неабходнасць сацыялістычных пераўтварэнняў — былі галоўнымі праблемамі і для многіх іншых дзяржаў.

Расія была краінай з сярэднім узроўнем развіцця капіталізму, які інтэнсіўна перарастаў у манапалістычную фазу. Характэрнай рысай расійскай рэчаіснасці былі рэзкія кантрасты: аграрная краіна з велізарнай перавагай сельскага насельніцтва, яна разам з тым вызначалася высокай канцэнтрацыяй прамысловай вытворчасці і рэвалюцыйнай арганізаванасцю рабочага класа. Адна з буйнейшых дзяржаў свету, яна з'яўлялася абавязковым удзельнікам імперыялістычных блокаў, што варагавалі паміж сабой, застаючыся ў той жа час залежнай ад больш развітых капіталістычных дзяржаў. Руская культура паказала свету класічныя ўзоры літаратуры, мастацтва, навукі, у той жа час тры чвэрці насельніцтва краіны было непісьменнае.

Царызм і памешчыцка-буржуазныя вярхі Расіі імкнуліся захаваць гістарычна аджыўшую сістэму грамадскіх адносін. На барацьбу супраць буржуазна-памешчыцкага ладу ўзнімаліся жорстка эксплуатуемыя капіталам рабочыя, задушаныя прыгнётам памешчыкаў сяляне, прыгнечаныя народы нацыянальных ускраін. Расія аказалася найбольш слабым звяном у сусветнай сістэме імперыялізму. У гэтых умовах барацьба рабочага класа за дэмакратычнае і сацыялістычнае развіццё краіны набыла сусветна-гістарычнае значэнне. Расія, паводле слоў Маркса і Энгельса, з'яўлялася перадавым атрадам рэвалюцыйнага руху ў Еўропе.

Рабочы клас, з'яўляючыся галоўнай рэвалюцыйнай сілай грамадства, згуртоўваў вакол сябе ўсіх эксплуатуемых, усё шырэй разгортваў барацьбу супраць самадзяржаўя і буржуазіі. Сканцэнтраваны на буйных прадпрыемствах прамысловых раёнаў, пралетарыят пад кіраўніцтвам марксісцкай партыі праходзіў багацейшую школу рэвалюцыйнай загартоўкі. У працэсе вострай класавай барацьбы пераадольваліся рэфармісцкія і іншыя чужыя ўплывы, плённа выкарыстоўваўся вопыт і лепшыя рэвалюцыйныя традыцыі сусветнага пралетарыяту.

Расійскі пралетарыят з першых крокаў сваёй палітычнай барацьбы мог абаперціся на навуковую тэорыю вызваленчага руху — вучэнне Маркса і Энгельса. Глеба для ўспрыняцця і прымянення марксізма ў Расіі была падрыхтавана яе сацыяльна-эканамічным развіццём, вастрынёй класавых супярэчнасцей, рэвалюцыйнымі традыцыямі, якія бяруць пачатак ад сялянскіх паўстанняў, ад дзейнасці А. М. Радзішчава і дзекабрыстаў, А. І. Герцэна, М. Г. Чарнышэўскага і іншых дэмакратаў-шасцідзесятнікаў, рэвалюцыйных народнікаў 70-х гадоў XIX стагоддзя.

Першыя расійскія марксісты на чале з Г. В. Пляханавым у 80-я гады пачалі актыўную работу па распаўсюджванню марксісцкіх ідэй. Лепшыя прадстаўнікі рэвалюцыйнай інтэлігенцыі разам з найбольш свядомымі рабочымі неслі ідэі марксізма ў пралетарскі рух.

Заслуга спалучэння навуковага сацыялізма з масавым рабочым рухам, развіцця марксісцкай тэорыі ў новых умовах, увасаблення яе ў практыку сацыялістычнай рэвалюцыі і сацыялістычнага будаўніцтва належыць партыі бальшавікоў на чале з Леніным.

2. Рашаючай умовай поспеху справы сацыялістычнай рэвалюцыі Ленін лічыў стварэнне і ўмацаванне рэвалюцыйнай партыі рабочага класа. У пралетарскай партыі ён бачыў магутны рычаг, здольны «перавярнуць Расію».

Стварэнню партыі папярэднічалі велізарная ідэйна-тэарэтычная работа Леніна, крытыка ім дробнабуржуазнага народніцкага сацыялізма, бескампрамісная барацьба супраць рэфармісцкіх і іншых апартуністычных плыняў. Без такой ачышчальнай работы немагчыма было забяспечыць спалучэнне марксізма з вызваленчым рухам, усталяваць самастойную класавую лінію пралетарыяту.

Стварэнне партыі бальшавікоў — партыі новага тыпу — азнаменавала перамогу ў рабочым руху Расіі марксісцкага, сапраўды рэвалюцыйнага напрамку. Упершыню ў гісторыі міжнароднага сацыялістычнага руху ў праграме партыі рабочага класа было запісана патрабаванне ўстанаўлення дыктатуры пралетарыяту, неабходнасць якой для пабудовы новага грамадства была тэарэтычна даказана Марксам і Энгельсам і затым усебакова абгрунтавана Леніным. Партыя ўзначаліла барацьбу расійскага пралетарыяту, рэвалюцыйных мас супраць самадзяржаўя, супраць капіталізму.

Абагульняючы велізарны вопыт рэвалюцыйнага руху, Ленін у работах «Што рабіць?», «Крок уперад, два крокі назад» і іншых распрацаваў стройнае вучэнне аб пралетарскай партыі новага тыпу. Па ленінскай задуме, партыя павінна быць авангардам пралетарыяту, яго арганізаваным атрадам, вышэйшай формай палітычнай арганізацыі. Яна заклікана садзейнічаць самавызначэнню рабочага класа, усведамленню і выкананню ім сваёй сусветна-гістарычнай місіі. Ленін падкрэсліваў, што без рэвалюцыйнай тэорыі не можа быць і рэвалюцыйнага руху, што ролю перадавога барацьбіта здольна адыграць толькі партыя, узброеная перадавой тэорыяй.

У. І. Ленін, бальшавікі адхілілі спробы ператварыць партыю ў дыскусійны клуб, у нейкі кангламерат фракцый і груповак. Рашаючай умовай сілы партыі Ленін і бальшавікі лічылі маналітную згуртаванасць яе радоў, недапушчальнасць дзеянняў, накіраваных на падрыў яе адзінства, аслабленне жалезнай дысцыпліны.

Партыя бальшавікоў стваралася, расла і развівалася як партыя сапраўдных пралетарскіх інтэрнацыяналістаў. Яна глыбока інтэрнацыянальная па сваёй ідэалогіі, тыпу пабудовы, характару дзейнасці. Аб'ядноўваючы ў сваіх радах пралетарыят шматнацыянальнай краіны, партыя бальшавікоў з моманту заснавання выступае як неразрыўная састаўная частка адзінага цэлага, як баявы атрад міжнароднага камуністычнага руху.

Найбольш складанымі задачамі, якія давялося вырашаць бальшавікам на чале з Леніным, былі выпрацоўка і ўдасканальванне сродкаў і метадаў барацьбы рабочага класа, узбройванне партыі рэвалюцыйнай стратэгіяй і тактыкай. Ленін паслядоўна дабіваўся арганізацыі баяздольнай пралетарскай партыі. Ён рашуча выкрываў апартуністычную практыку партый II Інтэрнацыянала, якія паступова ператвараліся ў партыі сацыяльных рэформ і ўрасталі ў палітычную сістэму буржуазнага грамадства, абмяжоўвалі сваю дзейнасць легальнымі, пераважна парламенцкімі, метадамі. Бальшавікі паказалі прыклад умелага спалучэння легальных і нелегальных, парламенцкіх і непарламенцкіх, мірных і нямірных сродкаў барацьбы, гібка выкарыстоўвалі іх у залежнасці ад сітуацыі, якая складвалася. Бальшавікі не адмаўляліся ад барацьбы за рэформы, але заўсёды падпарадкоўвалі гэту барацьбу, як і ўсю сваю дзейнасць, мэтам падрыхтоўкі рэвалюцыі.

Абавязковай умовай паспяховых дзеянняў марксісцкай партыі, развіцця і перамог рабочага руху Ленін лічыў барацьбу на два франты — супраць правай і «левай» разнавіднасцей апартунізму і рэвізіянізму.

На ўсім працягу сваёй рэвалюцыйнай дзейнасці Ленін выступаў непрымірымым барацьбітом супраць варожых навуковаму сацыялізму плыняў, якія прыкрываюцца флагам марксізма. Ён падвергнуў грунтоўнай крытыцы буржуазна-ліберальную сутнасць рэфармізму «легальных марксістаў» і «эканамістаў». Адстайваючы і абараняючы рэвалюцыйныя прынцыпы марксізма, партыя, Ленін непрымірыма змагаліся супраць меншавізму — найбольш небяспечнай апартуністычнай плыні ўнутры расійскага рабочага руху, рэзка крытыкавалі апартунізм правасацыялістычных лідэраў на міжнароднай арэне. У той жа час Ленін рашуча адхіляў дробна-буржуазную «ультрарэвалюцыйнасць», якая ігнаруе рэальныя ўмовы класавай барацьбы, штурхае пралетарыят на палітычныя авантуры, асуджае рабочы рух на паражэнне.

Стварэнне бальшавіцкай партыі адкрыла новы этап у расійскім і міжнародным рабочым руху. Упершыню пралетарыят атрымаў арганізацыю, здольную ў новых гістарычных умовах паспяхова кіраваць яго барацьбой за сваё сацыяльнае вызваленне.

3. У перыяд, калі капіталізм уступіў у імперыялістычную стадыю і пралетарскі рух стаў масавы, патрабаваліся далейшае развіццё марксісцкай тэорыі, распрацоўка рэвалюцыйнай стратэгіі і тактыкі, якія адпавядалі б новым гістарычным умовам.

У капітальнай працы «Развіццё капіталізму ў Расіі», супастаўляючы расійскую эканамічную рэчаіснасць і тэндэнцыі сусветнага капіталізму, Ленін паказаў нарастаючае абвастрэнне сацыяльна-эканамічнага антаганізму ў горадзе і вёсцы, даў усебаковы аналіз змяненняў класавай структуры грамадства, выявіў рэальных саюзнікаў пралетарыяту ў буржуазна-дэмакратычнай і сацыялістычнай рэвалюцыях. Ён пераканаўча паказаў, што, побач з галоўным рухавіком рэвалюцыі — рабочым класам, важнейшую ролю ў рэвалюцыйнай барацьбе трэба будзе адыграць сялянству.

У. І. Ленін даказаў, што працоўнае сялянства ў сілу свайго грамадскага становішча і барацьбы за знішчэнне памешчыцкага землеўладання аб'ектыўна зацікаўлена не толькі ў буржуазна-дэмакратычнай рэвалюцыі, але і ў звяржэнні ўлады капіталу, бо радыкальнае вырашэнне аграрнага пытання можа даць толькі сацыялізм. Ленін даследаваў асноўныя тэндэнцыі сусветнай аграрнай капіталістычнай эвалюцыі, працэс класавага расслаення вёскі, вызначыў адносіны рабочага класа да розных слаёў сялянства на розных этапах рэвалюцыі, стварыў цэласную тэорыю і праграму па аграрнаму пытанню.

У кнізе «Дзве тактыкі сацыял-дэмакратыі ў дэмакратычнай рэвалюцыі» і іншых работах Ленін на аснове аналізу вопыту рускай рэвалюцыі 1905 г. і еўрапейскага рабочага руху даказаў, што ад гэтага часу гегемонія ў вызваленчай барацьбе пераходзіць да пралетарыяту і што гегемонія пралетарыяту ў буржуазна-дэмакратычнай рэвалюцыі пры саюзе яго з усім сялянствам неабходна перарастае ў гегемонію пралетарыяту ў сацыялістычнай рэвалюцыі пры саюзе яго з вясковай беднатой і ўсімі эксплуатуемымі масамі горада і вёскі. «...ад рэвалюцыі дэмакратычнай, — заяўляў ён, — мы зараз жа пачнем пераходзіць... да сацыялістычнай рэвалюцыі. Мы стаім за бесперапынную рэвалюцыю. Мы не спынімся на паўдарозе» (т. 11, стар. 222).

Гэты вывад адкідваў традыцыйную сацыял-дэмакратычную догму, згодна з якой пасля буржуазнай рэвалюцыі павінен надысці перыяд працяглага панавання капіталізму. Ленін паказаў, што ў эпоху імперыялізму вырашэнне дэмакратычных і сацыялістычных задач зблізілася, што ў гэтых умовах асаблівае значэнне набывае палітыка саюза пралетарыяту з сярэднімі слаямі ў барацьбе за дэмакратыю і сацыялізм. Развіццё рэвалюцыйных падзей у Расіі і ў іншых краінах пацвердзіла правільнасць ленінскага прадбачання.

Гістарычнай заслугай Леніна з'яўляецца стварэнне навуковай тэорыі імперыялізму, даследаванне яго прыроды, супярэчнасцей, заканамернасцей. Ленінскі аналіз імперыялізму ў кнізе «Імперыялізм як вышэйшая стадыя капіталізму» і іншых работах з'яўляецца прамым працягам і далейшым развіццём ідэй «Капіталу» К. Маркса. Ленін даказаў, што манапалістычная стадыя капіталізму ёсць яго апошняя стадыя, пярэдадзень сацыялістычнай рэвалюцыі. Усебаковы аналіз новага этапу сусветнай гісторыі даў магчымасць Леніну вызначыць велізарныя магчымасці рэвалюцыйнага руху ў эпоху імперыялізму.

Адкрыўшы закон нераўнамернасці эканамічнага і палітычнага развіцця капіталізму на яго імперыялістычнай стадыі, Ленін робіць вывад аб тым, што да сацыялізма розныя краіны прыйдуць неаднагачасова і фронт імперыялізму можа быць прарваны не абавязкова ў самай высакаразвітай краіне. Гэты вывад быў новым словам марксісцкай навукі. Ён карэнным чынам змяніў уяўленне аб умовах перамогі новага ладу, адкрыў перад расійскім і міжнародным пралетарыятам ясную перспектыву барацьбы. Ужо тады Ленін прадбачыў ход асноўных працэсаў грамадскага развіцця ў выніку перамогі сацыялізма ў адной або некалькіх краінах, непазбежнасць барацьбы дзвюх сістэм на сусветнай арэне.

Дастасоўна да новых гістарычных умоў Ленін усебакова распрацаваў нацыянальнае пытанне, выставіў і абгрунтаваў ідэю спалучэння пралетарскай класавай барацьбы з барацьбой за знішчэнне нацыянальнага прыгнёту, барацьбы за сацыялізм з антыімперыялістычнай вызваленчай барацьбой заняволеных народаў.

Неабходнасць асэнсавання новых працэсаў гістарычнага развіцця, удасканалення марксісцкай метадалогіі, задачы ідэалагічнай барацьбы запатрабавалі ад партыі бальшавікоў і яе правадыра найглыбейшага аналізу актуальных філасофскіх пытанняў. Работы Леніна «Матэрыялізм і эмпірыякрытыцызм», «Філасофскія сшыткі» і іншыя развіваюць і ўзбагачаюць ідэі прац Маркса і Энгельса па дыялектычнаму і гістарычнаму матэрыялізму. Ленін ажыццяўляе філасофскую «разборку» новых праблем навукі, якія сабраліся пасля Маркса і Энгельса, абараняе і развівае асноўныя прынцыпы светапогляду і метаду марксізма, дае грунтоўную крытыку ідэалістычных і метафізічных канцэпцый.

Неаслабнае значэнне маюць далейшая распрацоўка Леніным матэрыялістычнай дыялектыкі, даследаванне ім праблем тэорыі пазнання дыялектычнага матэрыялізму, яго ідэя саюза прыродазнаўства і філасофіі. Ленін — першы мысліцель веку, які ў дасягненнях сучаснага яму прыродазнаўства ўбачыў пачатак грандыёзнай навуковай рэвалюцыі, здолеў выявіць і па-філасофску абагульніць рэвалюцыйны сэнс фундаментальных адкрыццяў вялікіх даследчыкаў прыроды. Ён даў бліскучае філасофскае тлумачэнне новых навуковых даных у перыяд крутой «ломкі прынцыпаў» у вядучых галінах прыродазнаўства. Выказаная ім думка аб невычэрпнасці матэрыі стала агульным прынцыпам прыродазнаўча-навуковага пазнання.

У. І. Ленін усебакова даследаваў дыялектыку грамадскага развіцця, узаемадзеянне эканомікі і палітыкі, узаемасувязь грамадскага быцця і грамадскай свядомасці і многія іншыя пытанні. Распрацоўка Леніным праблем грамадскага развіцця была цесна звязана з патрэбнасцямі рэвалюцыйнай практыкі і ідэалагічнай барацьбы. Сваёй крытыкай суб'ектывізму ў філасофіі і сацыялогіі Ленін нанёс рашучы ўдар па ідэйных вытоках палітычнага валюнтарызму і авантурызму. Прынцыповае значэнне маюць яго выступленні супраць канцэпцый фаталізму і стыхійнасці як тэарэтычнай базы тактыкі правага апартунізму.

Падкрэсліваючы вызначальнае значэнне аб'ектыўных умоў і тэндэнцый грамадскага развіцця, Ленін заўсёды спалучаў глыбіню навуковага аналізу гістарычных акалічнасцей з самым рашучым прызнаннем значэння рэвалюцыйнай энергіі, ініцыятывы, свядомасці, арганізаванасці мас, класаў, партый, а таксама дзейнасці тых ці іншых асоб. Яго дыялектычны розум адкрыў новыя магчымасці паскарэння рэвалюцыйнага працэсу, звязаныя з дзеяннем суб'ектыўнага фактару ва ўмовах, калі агульныя перадумовы змены капіталізму сацыялізмам ужо наспелі. Рашаючай перадумовай поспеху рэвалюцыі пры гэтым, вучыць Ленін, становіцца гатоўнасць і здольнасць працоўных да рэвалюцыйных дзеянняў, іх свядомасць, арганізаванасць, вопыт барацьбы.

4. Рэвалюцыйна-пераўтваральная роля марксісцка-ленінскай тэорыі, яе адзінства з рэвалюцыйнай практыкай у дзейнасці бальшавіцкай партыі пад кіраўніцтвам Леніна знайшлі бліскучае выражэнне ў перамозе Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі.

(Працяг на 2-й стар.).

ДА 100-ГОДДЗЯ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ
УЛАДЗІМІРА ІЛЬІЧА ЛЕНІНА

[Працяг. Пачатак на 1-й стар.].

Лютаўская рэвалюцыя 1917 года, звергнуўшы царскае самадзяржаўе, прывяла да ўстанаўлення ўлады буржуазіі. Перад рабочым класам практычна паўстала задача пераходу да новага этапу барацьбы — заваявання палітычнай улады, барацьбы за сацыялізм. Ленін узброіў партыю, рабочы клас канкрэтным планам пераходу да сацыялістычнай рэвалюцыі. У Красавіцкіх тэзісах, у дакументах, падрыхтаваных для Красавіцкай канферэнцыі і VI з'езда партыі, у сваіх артыкулах і выступленнях Ленін выставіў стратэгічныя і тактычныя лозунгі велізарнай мабілізуючай сілы. «Своеасаблівасць бягучага моманту ў Расіі, — адзначаў ён, — заключаецца ў **пераходзе** ад першага этапу рэвалюцыі, які даў уладу буржуазіі з прычыны недастатковай свядомасці і арганізаванасці пралетарыяту, — **да другога** яе этапу, які павінен даць уладу ў рукі пралетарыяту і бяднейшых слаёў сялянства» (т. 31, стар. 114).

Бальшавікі ішлі да сацыялістычнай рэвалюцыі з дакладнай праграмай прадухілення нацыянальнай катастрофы, на мяжы якой краіна апынулася ў выніку злачыннай палітыкі царызму і эксплуататарскіх класаў. Бальшавікі выступалі як партыя не толькі сакрушальнікаў старога, але і стваральнікаў новага грамадства. «Дзяржава і рэвалюцыя», «Пагражаючая катастрофа і як з ёй змагацца», «Ці ўтрымаюць бальшавікі дзяржаўную ўладу?» і іншыя ленінскія работы гэтага перыяду сталі для партыі дзейснай праграмай сацыяльна-палітычных і эканамічных пераўтварэнняў.

Яснасць праграмных установак і паслядоўнасць у іх правядзенні далі бальшавікам магчымасць вызваліць з-пад уплыву згодніцкіх партый меншавікоў і эсэраў значную частку людзей, якія ішлі за імі, прыцягнуць на свой бок большасць працоўных, сфарміраваць палітычную армію сацыялістычнай рэвалюцыі. У адзіны паток зліваліся барацьба рабочага класа за сацыялізм, агульнанародны рух за мір, сялянская барацьба за зямлю, нацыянальна-вызваленчая барацьба прыгнечаных народаў Расіі.

У перыяд паміж лютым і кастрычнікам 1917 года бальшавіцкая партыя на чале з Леніным дала ўзоры прымянення разнастайных форм і метадаў класавай барацьбы, умелага іх спалучэння і змены, выбару ў кожны момант найбольш эфектыўных з іх. Усебакова распрацаваўшы вучэнне аб рэвалюцыйнай сітуацыі і ўзброеным паўстанні, Ленін унёс выдатны ўклад у марксісцкую тэорыю.

Партыя павяла масы на штурм капіталізму менавіта тады, калі для гэтага склаліся адпаведныя аб'ектыўныя і суб'ектыўныя ўмовы, калі наспеў агульнанацыянальны крызіс, калі да яго ўжо былі падрыхтаваны сілы ходам барацьбы свядомасць, воля і страсць дзесяткаў мільёнаў людзей. Бальшавіцкая партыя пад кіраўніцтвам Леніна на практыцы ажыццявіла марксісцкае патрабаванне адносіцца да паўстання, як да мастацтва.

Вялікая Кастрычніцкая сацыялістычная рэвалюцыя паказала свету ўзор вырашэння карэнных сацыяльных праблем: звяржэння ўлады эксплуататараў і ўстанаўлення дыктатуры пралетарыяту, пераўтварэння прыватнай, буржуазна-памешчыцкай уласнасці ў грамадскую, сацыялістычную, справядлівага вырашэння аграрнага пытання на карысць сялян, вызвалення залежных народаў ад каланіяльнага і нацыянальнага прыгнёту, стварэння палітычных і эканамічных перадумоў пабудовы сацыялізма.

Вялікая Кастрычніцкая сацыялістычная рэвалюцыя — першы пераможны акт сусветнай сацыялістычнай рэвалюцыі. Яна карэнным чынам змяніла палітычнае і сацыяльна-эканамічнае аблічча буйнейшай дзяржавы, узняла міжнародны вызваленчы рух на новы, больш высокі ўзровень. «...указала ўсяму свету,—гаварыў Ленін,—шляхі да сацыялізма і паказала буржуазіі, што набліжаецца канец яе таржаства» (т. 37, стар. 30). Пачаўся новы раздзел сусветнай гісторыі.

II.

Сацыялізм—увасабленне ідэй ленінізма

5. Цэнтральнае месца ў ленінізме пасля перамогі Кастрычніка занялі тэарэтычныя і практычныя пытанні сацыялістычнага будаўніцтва, перспектыў развіцця сусветнай рэвалюцыі. Сусветна-гістарычная заслуга Леніна, партыі бальшавікоў заключаецца ў тым, што яны ўзначалілі стварэнне першага ў свеце сацыялістычнага грамадства. Паспяховая пабудова сацыялізма ў СССР, уступленне на сацыялістычны шлях іншых краін — рэальнае ўвасабленне вучэння Маркса — Энгельса — Леніна.

Сацыялістычныя пераўтварэнні ў Расіі паклалі пачатак рэвалюцыйнаму змяненню сацыяльнага аблічча планеты, стварылі надзейную дзяржаўную базу міжнароднага вызваленчага руху. Савецкі прыклад зрабіў велізарны рэвалюцыянізуючы ўплыў на ўвесь астатні свет. З гэтага часу, гаварыў Ленін, барацьба двух лагераў — сацыялістычнага і капіталістычнага — складае вось сусветнай палітыкі, усіх узаемаадносін народаў.

Цяжэйшай праблемай, якую першапачаткова прыйшлося вырашаць Савецкай рэспубліцы, было пераадоленне разрыву паміж велічу паўстаўшых перад ёй задач і галечай матэрыяльнай і культурнай. У краіне ўсталяваліся перадавы палітычны лад, была ўстаноўлена грамадская ўласнасць на асноўныя сродкі вытворчасці. Разам з тым у ёй перавагала дробнатаварная сельская гаспадарка, давала сябе адчуць і тэхніка-эканамічная адсталасць, павялічаная разбуральнымі вынікамі першай сусветнай і грамадзянскай войнаў, замежнай інтэрвенцыі. У гэтых умовах пытанне аб магчымасці і шляхах сацыялістычнага развіцця нашай Радзімы набыло выключнае вастрыню.

У. І. Ленін лічыў, што краіна мае ўсё неабходнае і дастатковае для пабудовы сацыялістычнага грамадства. Ён быў глыбока ўпэўнены ў велізарнай арганізуючай сіле новай, рабоча-сялянскай улады, у невычэрпных творчых магчымасцях рэвалюцыйных мас. Ленінскае разуменне пытанняў сацыялістычнага будаўніцтва навукова абгрунтавана і выкладзена ў работах «Чарговыя задачы Савецкай улады», «Аб «левым» дзяцінстве і аб дробнабуржуазнасці», «Вялікі пачын», «Эканоміка і палітыка ў эпоху дыктатуры пралетарыяту», «Аб харчовым падатку», «Аб кааперацыі», «Аб нашай рэвалюцыі», «Як нам рэарганізаваць Рабкрын», «Лепш менш, ды лепш» і інш.

З іншых, варожых ленінізму, пазіцый выступілі «левыя камуністы», трацкісты. «Левыя камуністы» выстаўлялі авантурыстычнае патрабаванне неадкладнага ўвядзення камуністычных прынцыпаў, без падрыхтоўкі неабходнай эканамічнай базы. Трацкісты ж заяўлялі, што безнадзейна думаць, быццам рэвалюцыйная Расія можа ўтрымацца перад тварам кансерватыўнай Еўропы, што толькі пасля сацыялістычнай рэвалюцыі ў краінах Захаду ў СССР можа перамагчы сацыялізм. Партыя адхіліла гэтыя капітулянцкія погляды, узяўшы на ўзбраенне ленінскі план пабудовы новага грамадства.

Сутнасць сацыялізма, вучыў Ленін, заключаецца ў пераходзе сродкаў вытворчасці ва ўласнасць народа, у замене капіталістычнай сістэмы гаспадаркі вытворчасцю па агульнаму плану ў інтарэсах усіх членаў грамадства. Такі пераход немагчыма ажыццявіць без дэмакратычнай арганізацыі ўсіх сіл працоўных, без іх актыўнага ўдзелу ў дзейнасці дзяржавы. Сацыялізм мае на ўвазе работу без капіталістаў, пры найстражэйшым кантролі над мерай працы і спажывання з боку дзяржавы і грамадскіх арганізацый.

У. І. Ленін высмейваў тых, хто з сёння на заўтра чакаў з'яўлення ў гатовым выглядзе нейкага ідэальнага грамадства, свабоднага ад супярэчнасцей і цяжкасцей. Сацыялізм — якасна новы лад, які ў корані адрозніваецца ад эксплуататарскіх грамадстваў. У той жа час ён — першая фаза камуністычнай фармацыі, якая наступае за капіталізмам і таму нясе яшчэ на сабе яго «радзімыя плямы». Развіццё сацыялізма — складаны працэс пераходу ад ніжэйшых форм яго грамадскай арганізацыі да вышэйшых у залежнасці ад таго, «што можна было б назваць ступенямі эканамічнай спеласці камунізма» (т. 33, стар. 98).

Пачынаючы вырашэнне стваральных задач рэвалюцыі, расійскі рабочы клас стаў на няведаныя шлях, ён сутыкнуўся з неймавернымі цяжкасцямі і перашкодамі. Камуністычная партыя — натхніцель і арганізатар нябывалай па сваіх маштабах творчай дзейнасці — на кожным кроку павінна была шукаць адказы на пытанні, якія ніколі і нікім не вырашаліся.

Новае грамадства ствралася ў краіне, якая знаходзілася ў варожым капіталістычным акружэнні. Ленін папярэджваў, што гэта акружэнне, робячы ваенны, палітычны, эканамічны, ідэалагічны націск, не спыніць спроб ажыццявіць рэстаўрацыю капіталізму або, хоць бы, затармазіць рост грамадскай гаспадаркі, фарміраванне новага ўкладу жыцця, рэвалюцыйнае выхаванне свядомасці.

Вопыт гісторыі вучыць, што пабудова сацыялізма заўсёды сустракае ўпартае процідзеянне з боку звергнутых эксплуататарскіх класаў, сіл і традыцый старога свету. Пралетарскай дзяржаве даводзіцца падаўляць падрыўныя дзеянні буржуазіі, ворагаў сацыялізма, пераадольваць палітычныя хістанні дробнабуржуазных слаёў горада і вёскі, частак старой інтэлігенцыі. У ідэйна-палітычнай галіне выразнікамі гэтых тэндэнцый былі не толькі адкрыта рэстаўратарскія сілы, але і розныя права- і «лева»- рэвізіянісцкія элементы.

Пасля смерці Леніна асабліва ўзмацніліся атакі трацкісцкай апазіцыі на партыю, на ленінскую ідэйную спадчыну. Яны атрымлівалі шумнае адабрэнне і падтрымку прамых ворагаў Савецкай улады, супадалі па часу з атакамі самых агрэсіўных сіл капіталістычнага акружэння. У канчатковым выніку трацкізм ператварыўся ў антыленінскую і антысавецкую плынь.

Уся партыя на чале з яе Цэнтральным Камітэтам узнялася на абарону ленінізма. Яна ідэйна выкрыла і арганізацыйна разграміла трацкізм. Той жа лёс напаткаў правых апартуністаў, якія рэвізавалі генеральную лінію партыі ў духу буржуазнай ідэалогіі, выступалі супраць высокіх тэмпаў індустрыялізацыі, калектывізацыі сельскай гаспадаркі і ліквідацыі кулацтва як класа.

Выконваючы ленінскія запаветы, Камуністычная партыя, савецкі народ прайшлі цяжкі і слаўны шлях. Сацыялізм, неміначуча перамогі якога даказана заснавальнікамі навуковага камунізма, сацыялізм, пабудова якога пачата пад кіраўніцтвам Леніна, стаў у Савецкім Саюзе рэальнай рэчаіснасцю.

Новым гістарычным зрухам у сістэме сусветных эканамічных і палітычных сіл на карысць сацыялізма, практычным усталяваннем ленінізма ў міжнародным маштабе з'явілася ўтварэнне сусветнай сацыялістычнай сістэмы. Гераічнымі намаганнямі савецкага народа, народаў сацыялістычнага супольніцтва шлях да новага грамадскага ладу ў асноўным пракладзены і выпрабаваны для ўсіх народаў зямлі.

6. Галоўным сродкам пабудовы сацыялізма з'яўляецца дыктатура пралетарыяту. Яна дае магчымасць рабочаму класу, працоўным проціпаставіць сіле капіталу, сувязям буржуазіі, яе вопыту кіравання, прыватнаўласніцкай ідэалогіі і псіхалогіі сілу пралетарскай перакананасці, свядомасці, арганізаванасці, дысцыпліны.

Абагульніўшы вопыт Парыжскай камуны, трох рускіх рэвалюцый, Ленін развіў і канкрэтызаваў вучэнне Маркса і Энгельса аб дыктатуры пралетарыяту, глыбока раскрыў гістарычнае значэнне Рэспублікі Саветаў—дзяржавы новага тыпу, нязмерна больш дэмакратычнай, чым любая буржуазна-парламентарная рэспубліка. «Калі б,—сцвярджаў Ленін,—народная творчасць рэвалюцыйных класаў не стварыла Саветаў, то пралетарская рэвалюцыя была б у Расіі справай безнадзейнай» (т. 34, стар. 305).

Савецкая дзяржава на практыцы паказала сябе як магутны інструмент развіцця сацыялістычнай планавай вытворчасці, павышэння культурнага ўзроўню грамадства і камуністычнага выхавання працоўных, як сродак аховы грамадскіх і асабістых інтарэсаў, новага правапарадку, абароны сацыялістычных заваёў, падтрымкі міжнароднага рэвалюцыйна-вызваленчага руху.

Дыктатура пралетарыяту азначае замену дэмакратыі для эксплуататтараў сацыялістычнай дэмакратыяй для працоўных, пачатак эпохі сапраўднага народаўладдзя. Ленін звязвае дасягненне рэальнай свабоды перш за ўсё з вызваленнем працы ад ярма капіталу, з вызваленнем працоўных ад эксплуатацыі і духоўнага прыгнёту. Палітычныя свабоды—слова, друку, сходаў і да т. п.—заўсёды трактаваліся ім з класавых пазіцый, як умовы сацыялістычнага згуртавання працоўных, пашырэння сацыялістычнай ідэалогіі, якія выключаюць «свабоду» антысацыялістычнай прапаганды, «свабоду» арганізацыі контррэвалюцыйных сіл.

Арганізацыя і кіраванне ў сацыялістычным грамадстве апіраюцца на ленінскі прынцып дэмакратычнага цэнтралізму, які прадугледжвае арганічнае спалучэнне адзінага, цэнтралізаванага, планавага кіраўніцтва гаспадаркай і сацыяльна-культурным будаўніцтвам з развіццём мясцовай ініцыятывы, з разнастайнасцю шляхоў, прыёмаў і сродкаў руху да агульнай мэты. Неабходнымі ўмовамі разгортвання сацыялістычнай ініцыятывы мас, правільнага кіраўніцтва новым грамадствам Ленін лічыў недапушчэнне, з аднаго боку, «абласніцтва», месніцтва, якія скрозь і ўсюды мяжуюць з анархізмам, а з другога — «цэнтралізму бюракратычнага», змешванне «дэмакратычнага цэнтралізму з бюракратызмам і з шабланізацыяй» (т. 36, стар. 152).

З самой прыроды новага ладу заканамерна вынікае паступовае расшырэнне сацыяльнай базы сацыялістычнай дзяржавы. З пабудовай сацыялізма, калі ўвесь народ трывала стаў на сацыялістычныя пазіцыі, рабочы клас вядзе сваю класавую барацьбу ў цесным яднанні з каапераваным сялянствам і працоўнай інтэлігенцыяй супраць міжнароднага імперыялізму, буржуазнай і дробнабуржуазнай ідэалогіі. Дзяржава дыктатуры пралетарыяту ператвараецца ў палітычную арганізацыю ўсяго народа пры кіруючай ролі рабочага класа на чале з яго авангардам—Камуністычнай партыяй.

Сацыялістычная агульнанародная дзяржава працягвае справу пралетарскай дыктатуры, служыць арганізуючым пачаткам у вырашэнні задач камуністычнага будаўніцтва. Апіраючыся на падтрымку ўсіх працоўных, на іх свядомую арганізаванасць, агульнанародная дзяржава ў той жа час не адмаўляецца ад неабходных мер прымусу ў адносінах да асоб, якія парушаюць законы сацыялістычнага грамадства, яго нормы і прынцыпы.

На ўсіх этапах развіцця сацыялістычнай дзяржавы яе кроўнай справай была і застаецца абарона заваёў сацыялізма ад замахаў сіл контррэвалюцыі і сусветнага імперыялізму. Усякая рэвалюцыя, паводле слоў Леніна, толькі тады чагосьці варта, калі яна ўмее сябе абараняць. «Разбурае сувязь з міжнародным сацыялізмам той, — падкрэсліваў ён, — хто стаў бы адносіцца легкадумна да абароны краіны, у якой перамог ужо пралетарыят» (т. 36, стар 292). Створаная партыяй, Леніным рабоча-сялянская Чырвоная Армія — узброеныя сілы перамогшага народа—адстаяла заваёвы рэвалюцыі ў грамадзянскай вайне.

Неўміручы подзвіг у імя сацыялізма здзейсніў наш народ пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі, прадэманстраваўшы масавы гераізм у Вялікай Айчыннай вайне. Гэта вайна з'явілася і найцяжэйшым выпрабаваннем і школай мужнасці. Яна закончылася вялікай перамогай таму, што сацыялізм забяспечыў несакрушальнае адзінства ўсяго савецкага грамадства, магутнасць і небывалую мабільнасць яго эканомікі, высокае развіццё ваеннай навукі, выхаваў выдатных воінаў і военачальнікаў. Разгром ударных сіл сусветнага імперыялізму—германскага фашызму і японскага мілітарызму, ажыццяўленне Савецкай Арміяй сваёй вызваленчай місіі ў рашаючай ступені садзейнічалі поспеху народна-дэмакратычных рэвалюцый у шэрагу краін Еўропы і Азіі.

Савецкія людзі, развіваючы народную гаспадарку і павышаючы абараназдольнасць краіны, лічаць сваім інтэрнацыянальным абавязкам рабіць усё магчымае для эканамічнага і ваенна-палітычнага ўмацавання сусветнай сацыялістычнай садружнасці ў цэлым, кожнай з краін, якія ўваходзяць у яе. Імперыялістычнай палітыцы экспарту контррэвалюцыі наша садружнасць проціпастаўляе сваю несакрушальную магутнасць і рашучасць адстаяць рэвалюцыйныя заваёвы народаў.

7. Ленінізм вучыць, што паспяховае будаўніцтва сацыялізма і камунізма магчыма толькі пад кіраўніцтвам марксісцка-ленінскай партыі, якая ўзброена перадавой тэорыяй, загартавана ў барацьбе, карыстаецца давер'ем працоўных, умее выражаць настроі мас і рабіць уплыў на іх.

КПСС моцная вернасцю прынцыпам марксізма-ленінізма і рэвалюцыйным традыцыям, маналітным адзінствам, ідэйнай стойкасцю, высокімі маральна-палітычнымі якасцямі камуністаў. Яна ўскладае на кожнага камуніста высокую адказнасць за стан спраў у сваёй арганізацыі і ў партыі ў цэлым. Камуністы ішлі ў першых шарэнгах барацьбітоў у гады грамадзянскай і Вялікай Айчыннай войнаў, будаўніцтва сацыялізма; яны нязменна бяруць на сябе ролю застрэльшчыкаў і на ўсіх участках камуністычнага будаўніцтва.

Апіраючыся на тэорыю марксізма-ленінізма і набыты вопыт барацьбы, КПСС выпрацоўвае палітычную лінію, ажыццяўляе кіраўніцтва масамі, эканамічным, сацыяльна-палітычным і духоўным жыццём грамадства, аб'ядноўвае, каардынуе і накіроўвае дзейнасць усіх звенняў сістэмы кіравання. Свае задачы партыя ажыццяўляе як непасрэдна, так і праз Саветы, дзяржаўныя органы, грамадскія арганізацыі, развіваючы і заахвочваючы іх творчую ініцыятыву.

Важную ролю ў развіцці нашага грамадства адыгрываюць савецкія прафсаюзы—самая масавая арганізацыя працоўных, школа камунізма для дзесяткаў мільёнаў рабочых і служачых. Пад кіраўніцтвам партыі савецкія прафсаюзы актыўна ўдзельнічаюць у барацьбе за далейшае ўмацаванне нашай эканамічнай і абароннай магутнасці, за ўздым жыццёвага ўзроўню народа, павышэнне прадукцыйнасці працы, развіццё сацыялістычнага спаборніцтва і руху за камуністычныя адносіны да працы, за свядомую дысцыпліну на вытворчасці, паляпшэнне ўмоў працы, быту і арганізацыі адпачынку працоўных.

Баявым рэзервам і памочнікам партыі з'яўляецца Усесаюзны Ленінскі Камуністычны Саюз Моладзі. Праграмай яго дзейнасці служыць гістарычная прамова Леніна «Задачы саюзаў моладзі». У радах камсамола прайшло палітычную загартоўку не адно пакаленне маладых камуністаў, будаўнікоў сацыялізма.

Камуністычная партыя выступае як авангард усяго савецкага народа, палітычны кіраўнік усіх арганізацый працоўных. Усведамленне гістарычнай адказнасці і абавязку перад народам засцерагае партыю ад самазаспакоенасці. Для камуністаў святы запавет Леніна, «каб мы ні ў якім разе не паставілі нашу партыю ў становішча партыі, якая зазналася» (т. 40, стар. 327). Усякай жывой і жыццёвай партыі, указваў Ленін, безумоўна, патрэбны крытыка і самакрытыка. Гэта—закон, абавязковая ўмова развіцця партыі, ажыццяўлення ёю кіруючай ролі ў грамадстве.

Аналізуючы характар сацыяльных працэсаў і абагульняючы вопыт мас, намячаючы шляхі руху наперад, партыя выяўляе новыя магчымасці, выпрацоўвае меры, якія садзейнічаюць пераадольванню цяжкасцей і супярэчнасцей. КПСС рашуча асудзіла культ асобы, які прывёў да злоўжыванняў уладай, парушэнняў сацыялістычнай дэмакратыі і рэвалюцыйнай законнасці. Яна асудзіла і суб'ектывізм, які ігнаруе законы грамадскага развіцця і думку калектыўных органаў, падмяняе навуковае кіраўніцтва валюнтарысцкімі рашэннямі. Гарантыі недапушчэння гэтых адмоўных з'яў—строгае захаванне ленінскіх норм партыйнага і дзяржаўнага жыцця, развіццё крытыкі і самакрытыкі, паслядоўнае ажыццяўленне прынцыпу калектыўнасці кіраўніцтва, шырокія сувязі з масамі. Партыя адхіляе любыя спробы накіраваць крытыку культу асобы і суб'ектывізму супраць інтарэсаў народа і сацыялізма, з мэтай знеслаўлення гісторыі сацыялістычнага будаўніцтва, дыскрэдытацыі рэвалюцыйных заваёў, перагляду прынцыпаў марксізма-ленінізма.

У апошнія гады КПСС правяла велізарную работу па аднаўленню і развіццю ленінскіх норм партыйнага жыцця, ленінскіх прынцыпаў кіраўніцтва ва ўсіх галінах партыйнай, дзяржаўнай, ідэалагічнай і гаспадарчай дзейнасці.

Кіруючая і арганізуючая дзейнасць марксісцка-ленінскай партыі—асноўная ўмова рашаючага ўздзеяння рабочага класа на развіццё новага грамадства. Ленін папярэджваў, і вопыт паказвае, што любыя спробы аслабіць кіруючую ролю партыі небяспечныя развязваннем антысацыялістычнай стыхіі, пагрозай рэстаўрацыі капіталістычных парадкаў.

Вернасць партыі прынцыпам марксізма-ленінізма, інтарэсам рабочага класа, усіх працоўных, умацаванне адзінства партыі і народа—залог паспяховага выканання ленінскіх запаветаў, далейшых перамог справы рэвалюцыі, справы камунізма.

8. Галоўнай задачай пралетарыяту і ўсіх працоўных пасля заваявання ўлады, вучыў Ленін, з'яўляецца «станоўчая або стваральная работа наладжвання надзвычай складанай і тонкай сеткі новых арганізацыйных адносін, ахопліваючых планамерную вытворчасць і размеркаванне прадуктаў, неабходных для існавання дзесяткаў мільёнаў людзей» (т. 36, стар. 171).

Развіваючы палажэнне Маркса аб грамадскай уласнасці як эканамічнай аснове сацыялізма, Ленін вызначыў асноўныя шляхі і формы яе развіцця. Па свайму характару буйная машынная індустрыя патрабуе абагульнення ў дзяржаўным маштабе. Таму нічога агульнага з навуковым сацыялізмам не мае канцэпцыя так званага «кааператыўнага сацыялізма», якая мае на ўвазе перадачу прадпрыемстваў і ўстаноў ва ўласнасць асобных працоўных калектываў. «Задача сацыялізма,—гаварыў Ленін,—пераход усіх сродкаў вытворчасці ва ўласнасць усяго народа, а зусім не ў тым, каб судны перайшлі да суднавых рабочых, банкі да банкаўскіх служачых» (т. 35, стар. 411).

У. І. Ленін вучыць, што матэрыяльнай базай сацыялізма можа быць толькі высакаразвітая індустрыяльная вытворчасць ва ўсіх галінах народнай гаспадаркі, якая грунтуецца на навейшых заваёвах навукі і тэхнікі. Па меры таго, пісаў ён, як вырашаецца задача абагульнення асноўных сродкаў вытворчасці, «становіцца неабходна на першы план карэнная задача стварэння вышэйшага, чым капіталізм, грамадскага ўкладу, іменна: павышэнне прадукцыйнасці працы, а ў сувязі з гэтым (і для гэтага) яго вышэйшая арганізацыя» (т. 36, стар. 187).

У распрацаваным пад кіраўніцтвам Леніна Дзяржаўным плане электрыфікацыі Расіі (ГОЭЛРО) быў намечаны галоўны напрамак стварэння новых прадукцыйных сіл на базе электрычнай энергіі, комплекснага выкарыстання прыродных багаццяў, укаранення перадавой тэхнікі, тэхналогіі і арганізацыі вытворчасці. Кіруючыся ленінскім вучэннем, працоўныя Краіны Саветаў пад кіраўніцтвам партыі ажыццявілі індустрыялізацыю краіны. Яна была праведзена за гістарычна найкарацейшы тэрмін, у слаўныя гады першых пяцігодак і вывела СССР у лік найбольш развітых у прамысловых адносінах дзяржаў свету.

У. І. Ленін навукова абгрунтаваў неабходнасць і спосабы пераводу на сацыялістычныя рэйкі мільённых мас дробных таваравытворцаў. Для іх гаспадарак, у адрозненне ад буйной вытворчасці, Ленін лічыў найбольш мэтазгоднымі кааператыўныя формы сацыялістычнага абагульнення. У выніку калектывізацыі аднаасобных сялянскіх гаспадарак і шырокага развіцця саўгасаў дробнатаварны і капіталістычны ўклады ў вёсцы ўступілі месца сацыялістычнаму. Грамадская ўласнасць у дзвюх яе формах—агульнанароднай і кааператыўна-калгаснай—стала асновай эканамічных адносін і ў сельскай гаспадарцы. Дзякуючы якаснаму абнаўленню яе тэхнічнай базы Савецкі Саюз мае цяпер буйную высокамеханізаваную сельскагаспадарчую вытворчасць, якая забяспечвае павелічэнне харчовых і сыравінных рэсурсаў.

У. І. Ленін даў навуковае вырашэнне карэнных праблем планавання і кіравання сацыялістычнай эканомікай. Пад непасрэдным кіраўніцтвам Леніна закладваліся асновы планавага вядзення гаспадаркі ва ўсіх яе звеннях. Ленінскія патрабаванні да кіравання планавай эканомікай—гэта навуковасць, уменне правільна вызначаць перспектыву і чарговасць выконваемых задач, арыентацыя на навейшыя дасягненні навукі і тэхнікі, на перадавы вопыт, гібкасць, здольнасць хутка і дакладна рэагаваць на змяненне ўмоў.

Сацыялізм уводзіць новую сістэму размеркавання матэрыяльных даброт. Кожны работнік, працоўны калектыў атрымліваюць матэрыяльнае ўзнагароджанне ў залежнасці ад вынікаў сваёй дзейнасці, ад рэальнага ўкладу ў сукупную грамадскую працу. Упершыню ў гісторыі сацыялізм стварае роўнасць людзей у адносінах да сродкаў вытворчасці, ліквідуе эксплуатацыю, але, як указваў Ленін, поўнай роўнасці ў спажыванні, у матэрыяльным забеспячэнні людзей даць яшчэ не можа.

Размеркаванне пры сацыялізме Ленін разглядаў як магутны рычаг, які садзейнічае росту вытворчасці, павышэнню якасці працы, яе прадукцыйнасці, развіццю ініцыятывы працоўнага чалавека. Разам з тым ён сцвярджаў, што без свядомых, сацыялістычных адносін да працы, без разумення масамі свайго працяглага агульнага інтарэсу сацыялізм немагчымы. У першых парастках новых адносін да працы — камуністычных суботніках—Ленін убачыў «пачатак перавароту, больш цяжкага, больш істотнага, больш карэннага, больш рашаючага, чым звяржэнне буржуазіі, бо гэта—перамога над уласнай коснасцю, разбэшчанасцю, дробнабуржуазным эгаізмам, над гэтымі прывычкамі, якія пракляты капіталізм пакінуў у спадчыну рабочаму і селяніну» (т. 39, стар. 5).

Адзначаючы, што поспех нашых планаў у першую чаргу залежыць ад людзей, Ленін сам імкнуўся і вучыў іншых «правяраць і распазнаваць сапраўдных арганізатараў, людзей з цвярозым розумам і з практычнай кемлівасцю, людзей, якія спалучаюць адданасць сацыялізму з уменнем без шуму (і наперакор суматосе і шуму) наладжваць моцную і дружную сумесную работу вялікай колькасці людзей у рамках савецкай арганізацыі» (т. 36, стар. 193).

На прыкладзе Савецкага Саюза ўпершыню ярка прадэманстравана высокая эфектыўнасць ленінскіх прынцыпаў сацыялістычнай арганізацыі эканомікі. Па аб'ёму прамысловай вытворчасці наша краіна яшчэ ў перадваенны перыяд перамясцілася з пятага месца ў свеце на другое. Сярэднегадавы прырост прамысловай прадукцыі за гады мірнай працы склаў 14 працэнтаў, а за ўвесь савецкі перыяд — 9,9 працэнта, супраць 2—4 працэнтаў за той жа час у ЗША, Англіі, Францыі і Заходняй Германіі. Поўнасцю пацвердзілася ленінскае прадбачанне аб велізарным паскарэнні развіцця прадукцыйных сіл грамадства ў выніку ліквідацыі капіталізму.

9. Задача сацыялізма, адзначаў Ленін, заключаецца ў тым, каб паставіць усе заваёвы культуры на службу інтарэсам працоўных. З пераходам у рукі рабочага класа палітычнай улады дасягненні навукі, тэхнікі, мастацтва робяцца агульнанародным здабыткам, назаўсёды выключаецца магчымасць ператварэння чалавечага таленту ў прадмет або сродак эксплуатацыі.

Ленінская праграма культурнай рэвалюцыі з'явілася важным укладам у рэвалюцыйную тэорыю і практыку. Яе асноўны змест: уздым народнай асветы — стварэнне ўсіх умоў для далучэння самых шырокіх мас працоўных да палітыкі, ведаў, эстэтычных каштоўнасцей; пашырэнне навуковай сацыялістычнай ідэалогіі і арганізацыя на яе прынцыпах усяго духоўнага жыцця народа; пераадоленне дробнабуржуазных поглядаў і нораваў.

Цяпер больш як трэць насельніцтва СССР мае вышэйшую і сярэднюю адукацыю, ажыццяўляецца пераход да ўсеагульнай сярэдняй адукацыі. Ва ўсіх галінах народнай гаспадаркі і культуры працуюць звыш 820 тысяч навуковых работнікаў. Велізарным грамадскім багаццем з'яўляецца дзелавая кваліфікацыя рабочых, сялян, служачых, якая няспынна павышаецца.

Партыя заўсёды разглядала духоўную творчасць у сацыялістычным грамадстве як неад'емную частку агульнапартыйнай, агульнапралетарскай справы. Ленінскія прынцыпы партыйнасці і народнасці літаратуры і мастацтва з'явіліся асновай згуртавання лепшых сіл мастацкай інтэлігенцыі на ідэйна-палітычнай платформе Савецкай улады. Клапатлівыя адносіны да таленту, творчага пошуку спалучаюцца ў ленінскім падыходзе да духоўнай дзейнасці з прынцыповасцю ідэйна-палітычных пазіцый, дакладнасцю маральна-эстэтычных патрабаванняў. Ленін быў непрымірымы да таго, што ён называў «літаратурным прыкрыццём» антысацыялістычных ідэй, да працягвання з дапамогай моднай фразы рэакцыйных поглядаў, да спроб фармалістычным штукарствам прыкрыць беднасць зместу, выступаў супраць спрашчэнства і суб'ектывізму ў ацэнцы мастацкіх твораў.

Сацыялістычная культура — сусветна-гістарычны крок у духоўным развіцці чалавецтва.

10. У. І. Ленін характарызаваў сацыялізм як перыяд паступовага знішчэння класаў і станаўлення сацыяльнай роўнасці. Сацыялістычнае пераўтварэнне грамадскіх адносін — двуадзіны працэс разбурэння, ломкі сістэмы эксплуатацыі, прыватнаўласніцкага ўкладу жыцця і ўсталявання на іх месцы свядома арганізаванага адзінага ўсенароднага калектыву працаўнікоў горада і вёскі.

Рашаючае значэнне ў гэтым пераўтварэнні мае саюз рабочага класа і ўсіх працоўных, які грунтуецца на адзінстве іх карэнных інтарэсаў і забяспечвае пры кіруючай ролі рабочага класа згуртаванне народа на агульнай базе будаўніцтва сацыялізма.

У сацыялістычным грамадстве, якое паслядоўна пераадольвае сацыяльныя адрозненні, вядучай грамадскай сілай працягвае выступаць рабочы клас, які карэнным чынам змяніўся за гады Савецкай улады і складае звыш палавіны працоўных СССР. Рабочы клас стварае найбольшую долю грамадскага прадукту, знаходзіцца на перадавых рубяжах тэхнічнага прагрэсу, заняты ў рашаючых сферах грамадскай вытворчасці. У абліччы савецкага рабочага зліваюцца ў адно рысы свядомага працаўніка індустрыі, далучанага да інтэлектуальнай дзейнасці, і актыўнага змагара за новае жыццё, які ўсталёўвае высокія нормы чалавечых адносін.

Працоўнае сялянства з класа дробных уласнікаў ператварылася ў клас сялян-калгаснікаў, у новую, сацыялістычную грамадскую сілу. Калгасна-кааператыўны лад, савецкі лад жыцця, пастаяннае палітыка-выхаваўчае ўздзеянне рабочага класа, Камуністычнай партыі на масы сялянства садзейнічалі выпрацоўцы ў яго асяроддзі навыкаў калектыўнай працы і калектывісцкай псіхалогіі, яго актыўнаму далучэнню да сучасных індустрыяльных метадаў вядзення гаспадаркі.

У першыя ж гады сацыялістычнага будаўніцтва Ленін побач з задачай выкарыстання і перавыхавання старых спецыялістаў паставіў задачу фарміравання новай інтэлігенцыі з рабочых і сялян. Сацыялістычная інтэлігенцыя, якая вырасла ва ўмовах савецкага ладу, з'яўляецца арганічнай састаўной часткай нашага грамадства. Яе ўдзельная вага і сацыяльная роля ва ўмовах паскоранага навукова-тэхнічнага прагрэсу ўсё больш узрастаюць. Збываецца ленінскае прадбачанне: «Супрацоўніцтва прадстаўнікоў навукі і рабочых,— толькі такое супрацоўніцтва будзе здольна знішчыць увесь прыгнёт галечы, хвароб, бруду... Перад саюзам прадстаўнікоў навукі, пралетарыяту і тэхнікі не ўстаіць ніякая цёмная сіла» (т. 40, стар. 189).

Важнай перадумовай забеспячэння сацыяльнай роўнасці і яднання працоўных мас Ленін лічыў вырашэнне нацыянальнага пытання. Самавызначэнне і раўнапраўе нацый; згуртаванне рабочых і працоўных розных нацыянальнасцей у барацьбе за дэмакратыю і сацыялізм; цесны палітычны, ваенны і гаспадарчы саюз народаў, якія сталі на сацыялістычны шлях; забеспячэнне фактычнай роўнасці нацый праз свабоднае развіццё сумеснымі намаганнямі іх эканомікі і культуры — такія прынцыпы нацыянальнай праграмы ленінізма.

Інтарэсы рабочага класа абавязваюць камуністаў змагацца як супраць недаацэнкі нацыянальных асаблівасцей, так і супраць іх перабольшання. У сваёй барацьбе з нацыянал-ухілізмам і вялікадзяржаўным шавінізмам КПСС заўсёды кіруецца тым, што ні нацыяналізм у любой яго форме, ні нацыянальны нігілізм несумяшчальныя з сацыялізмам.

Пад кіраўніцтвам Леніна была створана шматнацыянальная сацыялістычная дзяржава СССР — добраахвотны саюз раўнапраўных і суверэнных рэспублік, пабудаваны на прынцыпах пралетарскага інтэрнацыяналізму, адзінстве эканамічнай і палітычнай арганізацыі грамадства, на агульнасці ідэйнага і культурнага жыцця. Згуртаванне больш як ста сацыялістычных нацый і народнасцей нашай краіны, іх бурны гаспадарчы і культурны ўздым, усталяванне адзінай пралетарскай ідэалогіі — такія дасягненні сацыялізма ў вырашэнні векавой нацыянальнай праблемы, з якой не ў стане справіцца ніякі іншы лад. Маналітнае адзінства народаў Саюза ССР — неабходная ўмова паспяховага ажыццяўлення задач камуністычнага будаўніцтва.

У СССР забяспечана сацыяльнае і ідэйна-палітычнае адзінства ўсіх слаёў працоўных, усіх грамадзян, незалежна ад паходжання, роду заняткаў, нацыянальнасці, полу, адукацыі. Савецкі народ — прынцыпова новая, інтэрнацыянальная супольнасць людзей, сацыялістычны саюз усіх працоўных СССР—работнікаў індустрыі, сельскай гаспадаркі і культуры, фізічнай і разумовай працы, які складае сацыяльную аснову шматнацыянальнай агульнанароднай дзяржавы.

Гістарычныя пераўтварэнні ў сацыяльнай структуры нашага грамадства суправаджаліся карэннымі зменамі ў жыццёвым укладзе ўсіх савецкіх людзей, інтэнсіўным развіццём яго сацыялістычных, агульнасавецкіх рысаў, значным ростам жыццёвага ўзроўню працоўных. Нягледзячы на неабходнасць адцягваць значныя сродкі на абарону, нягледзячы на велізарныя страты, якія нанеслі нашай краіне імперыялістычныя агрэсары, і каласальныя выдаткі, якія запатрабавала наступнае аднаўленне народнай гаспадаркі, Савецкая дзяржава няўхільна праводзіла ленінскі генеральны курс на ўздым дабрабыту і культуры народа:

у краіне ліквідавана беспрацоўе;

замест 10—12-гадзіннага рабочага дня, як гэта было на большасці прамысловых прадпрыемстваў дарэвалюцыйнай Расіі, цяпер устаноўлены 7-гадзінны рабочы дзень, а для асобных катэгорый працоўных — 6 і менш гадзін работы ў дзень, пры 6-дзённым рабочым тыдні, або 5-дзённы рабочы тыдзень пры той жа працягласці рабочага часу і двух выхадных днях;

праведзена ўсеагульнае аздараўленне ўмоў працы; СССР уваходзіць у лік краін з найбольш нізкім узроўнем вытворчага траўматызму;

рэальныя даходы рабочых прамысловасці і будаўніцтва, з улікам ліквідацыі беспрацоўя і скарачэння працягласці рабочага дня, у сярэднім на аднаго працуючага павялічыліся ў параўнанні з 1913 годам больш чым у 7 разоў; рэальныя даходы селяніна за гэты час узраслі амаль у 11 разоў;

агульная плошча гарадскога жыллёвага фонду павялічылася супраць 1913 года ў 8 разоў; значна палепшыліся жыллёва-бытавыя ўмовы;

[Працяг на 3-й стар.].

ДА 100-ГОДДЗЯ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ УЛАДЗІМІРА ІЛЬІЧА ЛЕНІНА

(Працяг. Пачатак на 1-й і 2-й стар.).

адукацыя з'яўляецца ўсеагульнай і ажыццяўляецца за кошт дзяржавы. Грамадства бярэ на сябе значную частку расходаў на выхаванне падрастаючага пакалення. Цяпер у пастаянных дзіцячых садах і яслях выхоўваецца каля 9 мільёнаў дзяцей. Колькасць навучэнцаў у агульнаадукацыйных школах узрасла пры Савецкай уладзе з 9,7 да 49 мільёнаў чалавек;

ажыццёўлена адзіная сістэма пенсійнага забеспячэння. Пенсіі выплачваюцца за кошт дзяржавы і калгасаў; пенсійны ўзрост па старасці ў СССР больш нізкі, чым у большасці краін;

ажыццёўлены бясплатнае медыцынскае абслугоўванне, ахова мацярынства і дзяцінства. За паўстагоддзя сярэдняя працягласць жыцця павялічылася больш чым удвая.

Сацыялізм прынёс ужо чалавеку працы велізарныя даброты. Далейшае развіццё гэтага самага перадавога, сапраўды народнага сацыяльнага ладу будзе набліжаць грамадства да ўсеабаковага росквіту асобы, да ажыццяўлення прадбачанняў заснавальнікаў навуковага камунізма.

11. Жыццё даказала правільнасць ленінскага прадбачання аб далейшым адпадзенні ад сусветнай капіталістычнай сістэмы ў выніку сацыялістычных рэвалюцый новых дзяржаў, аб ператварэнні дыктатуры пралетарыяту з сілы нацыянальнай у інтэрнацыянальную. Агульназначнасць і дзейснасць ленінскага вучэння аб сацыялістычным будаўніцтве ўсеабакова пацверджана вопытам многіх краін трох кантынентаў. Наладжванне інтэрнацыянальнага супрацоўніцтва ў рамках сусветнай сістэмы сацыялізма сведчыць аб жыццёвасці ленінскіх прынцыпаў міжнародных адносін новага тыпу. Палітычнае і эканамічнае згуртаванне сацыялістычных краін памнажае сілы і магутнасць кожнай з іх, дае магчымасць больш поўна выкарыстоўваць перавагі сацыялістычнай арганізацыі грамадскага жыцця.

Жыццёвая сіла новага ладу праявілася ў яго здольнасці прабіваць сабе дарогу ў самых розных умовах, знаходзіць розныя формы вырашэння падобных сацыяльна-культурных задач. Як і прадказваў Ленін, кожная нацыя ўносіць «своеасаблівасць у тую ці іншую форму дэмакратыі, у тую ці іншую разнавіднасць дыктатуры пралетарыяту, у той ці іншы тэмп сацыялістычных пераўтварэнняў розных бакоў грамадскага жыцця» (т. 30, стар. 123).

У. І. Ленін выказваў глыбокую перакананасць у тым, што сацыялізм забяспечыць сацыяльна-эканамічнае адзінства народаў і ў нацыянальным і ў інтэрнацыянальным маштабах. Матэрыяльную аснову такога адзінства Ленін бачыў у тэндэнцыі «да стварэння адзінай, па агульнаму плану рэгулюемай пралетарыятам усіх нацый, сусветнай гаспадаркі як цэлага, тэндэнцыю, якая зусім выразна ўжо выяўлена пры капіталізме і безумоўна падлягае далейшаму развіццю і поўнаму завяршэнню пры сацыялізме» (т. 41, стар. 164).

Міждзяржаўныя адносіны сацыялістычных краін характарызуюцца агульнасцю карэнных інтарэсаў. Брацкія краіны аб'яднаны агульнасцю ідэалогіі марксізма-ленінізма, агульнымі мэтамі будаўніцтва сацыялізма і камунізма. У іх—адзіныя задачы ў барацьбе супраць капіталізму і яго імперыялістычнай палітыкі.

Само жыццё ставіць патрабаванне больш цеснага эканамічнага і палітычнага збліжэння брацкіх краін. Паспяховаму вырашэнню гэтай задачы закліканы служыць каардынацыя іх народнагаспадарчых планаў, прынятая на XXIII спецыяльнай сесіі Савета Эканамічнай Узаемадапамогі доўгатэрміновая праграма далейшага развіцця сацыялістычнай інтэграцыі. Распрацоўкай такіх буйных мер брацкія партыі ўносяць творчы ўклад у развіццё ленінскай ідэі аб стварэнні «міжнароднага кааператыву працоўных».

Станаўленне сусветнай сацыялістычнай сістэмы—складаны і шматгранны працэс, звязаны з пераадоленнем цяжкасцей аб'ектыўнага і суб'ектыўнага парадку. Брацкія адносіны і супрацоўніцтва наладжваюцца паміж краінамі з далёка не аднолькавымі эканамічнымі ўзроўнямі, гісторыка-культурнымі традыцыямі і сувязямі, сацыяльнымі структурамі.

Вопыт сведчыць, што дробнабуржуазныя элементы ўсюды, дзе ім удаецца рабіць свой уплыў, спрабуюць перашкодзіць нармальнаму ходу сацыялістычных пераўтварэнняў, процістаўляць адна адной краіны сацыялізма, ажыўляць апартуністычныя, рэвізіяністкія, нацыяналістычныя погляды, на якіх іграе імперыялізм. Такая небяспека ўзрастае там, дзе дапускаецца адыход ад прынцыпаў марксізма-ленінізма.

«Левы» рэвізіянізм атакуе тэорыю і практыку навуковага камунізма, імкнецца падмяніць яго рэакцыйна-ўтапічным і ваенна-казарменным «сацыялізмам». Яго дробнабуржуазна-нацыяналістычную сутнасць выдае прапаведзь месіянскай ролі асобных краін, масавая апрацоўка розумаў у духу гегеманізму, шавінізму, ваяўнічага антысаветызму.

З другога боку, правыя рэвізіяністы прапагандуюць канцэпцыю так званага «лібералізаванага сацыялізма», якая адмаўляе кіруючую ролю марксісцка-ленінскіх партый, падмяняе сацыялістычную дэмакратыю палітычным лібералізмам буржуазнага кірунку, зводзіць на нішто цэнтралізаванае планаванне і кіраўніцтва народнай гаспадаркай, разлічана на развязванне рыначнай стыхіі і канкурэнцыі.

КПСС высока ацэньвае барацьбу, якую вядуць камуністы брацкіх краін супраць любых спроб размыць асновы новага ладу, супраць апартуністычнага падыходу да праблем будаўніцтва сацыялізма і ўзаемаадносін у сусветнай сацыялістычнай сістэме, за пераадоленне рознагалоссяў паміж партыямі на прынцыповай аснове марксізма-ленінізма. Надзейнай умовай наладжвання новага тыпу міжнародных адносін служыць правільная палітыка камуністычных і рабочых партый, няўхільнае ажыццяўленне ленінскага вучэння аб пабудове новага грамадства, захаванне прынцыпаў сацыялістычнага інтэрнацыяналізму.

Пабудова і развіццё сацыялізма ў рамках асобных краін і ў міжнародным маштабе—вялікі вынік гістарычнай творчасці мільённых мас працоўных, якія ўзялі свой лёс ва ўласныя рукі. Шырыня ахопу гэтай гістарычнай творчасцю працоўных насельніцтва планеты, як і прадказваў Ленін, расце. У гэтым знаходзіць сваё адлюстраванне заканамерны працэс пераходу ад перадгісторыі чалавечага грамадства да яго сапраўднай гісторыі, якая творыцца свядома.

III.

Ленінізм—сцяг барацьбы народаў супраць імперыялізму, за рэвалюцыйнае абнаўленне свету

12. Вопыт класавых бітваў XX стагоддзя паказаў, што, толькі кіруючыся ленінскім вучэннем, можна зразумець сутнасць і характар рэвалюцыйных змен, якія адбываюцца ў свеце, правільна ацаніць ролю сіл, што ўдзельнічаюць у іх, правільна намеціць перспектывы развіцця сусветнай сацыялістычнай рэвалюцыі.

Цяпер яшчэ больш настойліва, чым раней, выяўляецца неабходнасць замены капіталістычных вытворчых адносін сацыялістычнымі. Аднак, падкрэсліваў Ленін, звяржэнне апошняга эксплуататарскага ладу ў сусветным маштабе, станаўленне новай грамадскай фармацыі—гэта складаны, працяглы і шматбаковы працэс. Матэрыяльныя перадумовы пераходу да сацыялізма раней за ўсё паспелі ў прамыслова развітых капіталістычных краінах. Але ў большасці з іх імперыялістычнай буржуазіі ўдалося захаваць сваю ўладу. У сучасных умовах гэта—галоўная перашкода на шляху сацыяльнага прагрэсу.

Перад фактам поспехаў сацыялізма імперыялістычная буржуазія прыкладае ўсе сілы, каб адстаяць свае інтарэсы, захаваць свае асноўныя пазіцыі. Яна манаўруе ва ўсіх сферах грамадскага жыцця, мабілізуе з мэтай захавання свайго панавання ўсе матэрыяльныя рэсурсы, усе ідэйныя сродкі, злівае сілу манаполій з сілай дзяржавы, праяўляе палітычную выкрутлівасць у спробах адбіць націск сацыялізма.

У галіне эканомікі капіталізм, выкарыстоўваючы дасягненні навукова-тэхнічнай рэвалюцыі, апіраючыся на магутны высокаарганізаваны вытворчы механізм, імкнецца з дапамогай дзяржавы мабілізаваць усе рэсурсы ў агульнанацыянальным маштабе, паскорыць тэмпы эканамічнага развіцця, падтрымліваць парушаную высокую эфектыўнасць вытворчасці.

У палітычнай галіне буржуазія хітра спалучае грубыя формы падаўлення мас з новымі сродкамі і метадамі падпарадкавання працоўных свайму ўплыву. Спекулюючы на лозунгах «сацыяльнага партнёрства», «адкрытага грамадства», яна імкнецца падпарадкаваць рабочыя арганізацыі, растварыць іх у псеўдадэмакратычнай шматпартыйнай сістэме, закліканай скрыць дыктатуру імперыялістычных вярхоў. Побач з гэтым, манаполіі, бачачы няўдачу сваіх разлікаў падпарадкаваць рабочы рух буржуазным палітычным механізмам, усё часцей звяртаюцца да гвалтоўных метадаў падаўлення мас; разрастаюцца рэпрэсіўныя органы імперыялістычных дзяржаў, уводзяцца новыя антырабочыя законы.

У сацыяльнай галіне манапалістычны капітал спрабуе ўступкамі і падачкамі маскіраваць узмацненне эксплуатацыі працоўных, імкнучыся прадухіляць найбольш небяспечныя для буржуазіі класавыя ўзрушэнні. Ленін гаварыў, што ўступкамі ў няважным, другарадным, у імя захавання важнага, галоўнага капіталізм стараецца адцягнуць рабочых ад класавай барацьбы, расшырыць і ўмацаваць сацыяльную базу свайго панавання.

На справе ж ступень эксплуатацыі рабочага класа павышаецца, а асноўныя выгады ад прымянення сучасных прадукцыйных сіл дастаюцца прамыслова-фінансавай алігархіі. Усё гэта прыводзіць да ўзмацнення сацыяльных антаганізмаў, эканамічных цяжкасцей галоўных капіталістычных дзяржаў, да хранічнага валютна-фінансавага крызісу, беспрацоўя, да абвастрэння міжімперыялістычных супярэчнасцей.

Велізарная частка нацыянальных багаццяў накіроўваецца імперыялістычнымі дзяржавамі на падрыхтоўку і вядзенне войнаў. Ваенна-прамысловыя канцэрны, выкарыстоўваючы, паводле слоў Леніна, сістэму «ўзаконенага казнакрадства», атрымліваюць велізарныя прыбыткі, якія гарантуюцца дзяржавай. Ваенна-прамысловы комплекс стаў ударнай сілай імперыялізму, якая стымулюе рэакцыю ва ўнутранай і знешняй палітыцы буржуазных дзяржаў.

Найбольш агрэсіўныя атрады сучаснага імперыялізму, перш за ўсё ў ЗША і ФРГ, не пакінулі надзей «перайграць» гістарычныя бітвы XX стагоддзя, дабіцца рэваншу, адкінуць сацыялізм з вышынь сусветнага ўплыву, аднавіць у новых формах каланіялізм. Імперыялізм ЗША ператварыўся ў штаб антыкамунізму, у цэнтр міжнароднай рэакцыі і мілітарызму. Толькі за апошнія гады на яго рахунку ўзброеная інтэрвенцыя супраць В'етнама, Кубы, Панамы, Дамініканскай Рэспублікі, ваенныя правакацыі, актыўная падтрымка ізраільскай агрэсіі супраць арабскіх дзяржаў, рэакцыйныя перавароты ў шэрагу краін. Сур'ёзнай пагрозай міру і бяспецы ў Еўропе з'яўляецца ажыўленне рэваншысцкіх і неанацысцкіх сіл у ФРГ.

Але свет змяніўся карэнным чынам. Імперыялізм назаўсёды страціў манаполію ў вырашэнні сусветных спраў, якую ён меў да кастрычніка 1917 года, перастаў быць пануючай сілай на міжнароднай арэне. У наш час з поўнай відавочнасцю выявілася недасягальнасць асноўнай мэты імперыялістычнай стратэгіі—знішчыць сацыялістычны лад. «Імперыялізм бяссільны вярнуць страчаную ім гістарычную ініцыятыву, павярнуць назад развіццё сучаснага свету»,—гаворыцца ў вывадзе міжнароднай Нарады камуністычных і рабочых партый. Сацыялізм знаходзіцца ў гістарычным наступленні. Такі заканамерны вынік ажыццяўлення ленінскага вучэння аб рэвалюцыйным працэсе, свядомай і мэтанакіраванай сацыялістычнай палітыкі, упартай працы мільёнаў людзей, якія ствараюць матэрыяльную і маральную магутнасць сусветнага сацыялізма.

13. Ва ўмовах, калі сусветная сістэма імперыялізму выспела для сацыялістычнай рэвалюцыі, а ў шэрагу звенняў ужо разбурана, Ленін надаваў рашаючае значэнне фарміраванню і ўмацаванню сіл, якія закліканы давесці рэвалюцыю да канца.

Пасля Кастрычніка цэнтральную ролю сярод гэтых сіл Ленін адводзіў рабочаму класу, працоўным краін, якія будуюць новае, сацыялістычнае грамадства. З гэтага пераломнага моманту сілы сацыялізма, што перамаглі, становяцца авангардам рэвалюцыйнага руху. Выхад сацыялізма на сусветную арэну павышае рэвалюцыйныя магчымасці пралетарыяту капіталістычных дзяржаў, адкрывае новыя перспектывы развіцця нацыянальна-вызваленчага руху.

У наш час, у адпаведнасці з геніяльным прагнозам Леніна, сацыялізм вырас у самую ўплывовую грамадскую сілу гістарычнага развіцця, у гіганцкі паскаральнік сацыяльнага прагрэсу. Аблічча сучаснага свету вызначаецца праціборствам «двух спосабаў, дзвюх фармацый, дзвюх гаспадарак — камуністычнай і капіталістычнай» (т. 42, стар. 75).

На цяперашнім этапе спаборніцтва дзвюх сістэм асабліва актуальна гучаць словы Леніна аб тым, што галоўны рычаг уздзеяння сацыялізма на сусветную рэвалюцыю — яго гаспадарчая палітыка, стварэнне тэхніка-эканамічнай базы новага грамадства, якая пераўзыходзіць прадукцыйныя сілы капіталізму. «Вырашым мы гэту задачу, — указваў Ленін, — і тады мы выйгралі ў міжнародным маштабе безумоўна і канчаткова» (т. 43, стар. 341).

Другім бокам рэвалюцыйнай стратэгіі сацыялістычнага свету, пісаў Ленін, з'яўляецца: «падтрымка рэвалюцыйнага руху сацыялістычнага пралетарыяту ў перадавых краінах... падтрымка дэмакратычнага і рэвалюцыйнага руху ва ўсіх наогул краінах, асабліва ў калоніях і ў залежных» (т. 36, стар. 76). КПСС паслядоўна кіруецца гэтым указаннем. Не было і няма такога рэвалюцыйнага руху, такога выступлення народных мас за нацыянальнае і сацыяльнае вызваленне, якое не атрымала б дзейснай дапамогі з боку партыі Леніна, краіны Кастрычніка.

Уплыў і аўтарытэт сусветнага сацыялізма ў многім прадвызначаецца тым, што марксісцка-ленінскія партыі, якія стаяць на чале ўлады, «ствараюць зусім іншыя міжнародныя адносіны» (т. 42, стар. 107). Імперыялістычнай палітыцы вайны і агрэсіі, заняволення іншых краін і народаў сацыялізм проціпаставіў ленінскую палітыку міру і дружбы паміж народамі. Сацыялістычная знешняя палітыка садзейнічала і садзейнічае ўсё больш актыўнаму ўключэнню народных мас у барацьбу за перамогу справядлівых, дэмакратычных прынцыпаў міжнародных адносін.

Верная ленінскім запаветам, КПСС праяўляе нястомныя клопаты аб умацаванні міру. Мэта яе знешнепалітычнай дзейнасці — забяспечыць мірныя ўмовы будаўніцтва сацыялізма і камунізма, стварыць найбольш спрыяльную атмасферу для вызваленчай барацьбы працоўных усіх краін, сацыяльнага і эканамічнага прагрэсу ўсіх народаў. Разам з тым мірнае суіснаванне дзяржаў з процілеглым ладам, указваў Ленін, мае на ўвазе вострую палітычную, эканамічную і ідэалагічную барацьбу паміж сацыялізмам і капіталізмам, рабочым класам і буржуазіяй. Яно не мае нічога агульнага з класавым мірам і не ставіць ні пад якое сумненне свяшчэннае права прыгнечаных народаў выкарыстоўваць усе сродкі ў імя свайго вызвалення, аж да ўзброенай барацьбы. Савецкі Саюз падтрымліваў і падтрымлівае справядлівую вызваленчую вайну в'етнамскага народа супраць амерыканскага імперыялізму, справядлівыя войны іншых народаў, якія падвергнуліся імперыялістычнай агрэсіі.

14. Асноўную рэвалюцыйную сілу ў развітых капіталістычных краінах складае рабочы клас, які змагаецца супраць імперыялізму ў яго цытадэлях. Ленін высока ацэньваў пралетарыят індустрыяльных дзяржаў, адзначаючы, што гэта «наша галоўная надзея, наш галоўны устой» (т. 37, стар. 363).

Жыццё пераканаўча абвергнула кадзячы тэзіс буржуазна-рэфармісцкіх і дробнабуржуазных анархісцкіх тэарэтыкаў аб «згасанні» рэвалюцыйнасці працоўных Захаду. У класавых бітвах апошніх гадоў рабочы клас імперыялістычных дзяржаў прадэманстраваў арганізаванасць, баявы наступальны дух, гатоўнасць да рашучых дзеянняў у імя дэмакратычных і сацыялістычных ідэалаў. Ён даказаў сваю здольнасць весці за сабой шырокія масы ў новых умовах глыбокіх змен у эканоміцы, сацыяльных адносінах і грамадскай свядомасці працоўных.

У накідзе плана даклада аб міжнародным становішчы і асноўных задачах Камінтэрна Ленін адзначыў пяць «сацыяльных фактараў сілы» рабочага класа: 1) лік, 2) арганізаванасць, 3) месца ў працэсе вытворчасці і размеркавання, 4) актыўнасць, 5) адукацыя. З таго часу, як Ленін выказаў гэту думку, колькасць рабочага класа рэзка павялічылася, нязмерна павысілася яго арганізаванасць і палітычная актыўнасць, агульнаадукацыйная і прафесіянальная падрыхтоўка. Пад уздзеяннем самой капіталістычнай рэчаіснасці ўсё большая колькасць рабочых новых прафесій і інтэлігенцыі, звязаных з абслугоўваннем перадавой тэхнікі, усведамляюць сваю поўную залежнасць ад дзяржаўна-манапалістычнай сістэмы, пераконваюцца ў неабходнасці замены капіталізму новым грамадскім ладам, уліваюцца ў антыімперыялістычны паток.

Пастаянным клопатам Леніна было забеспячэнне адзінства рабочага класа. Грунтуючыся на вопыце рэвалюцыйнай барацьбы, на ўроках паслякастрычніцкіх гадоў, калі апартуністычная палітыка правых лідэраў сацыял-дэмакратыі выклікала раскол пралетарскіх радоў і садзейнічала захаванню панавання буржуазіі ў многіх краінах Еўропы, Ленін заклікаў камуністаў не шкадаваць намаганняў, каб «уцягнуць у барацьбу супраць капіталу больш і больш шырокую масу рабочых» (т. 45, стар. 131). Леніну належыць распрацоўка ідэі адзінага рабочага фронту, узятая на ўзбраенне камуністычнымі партыямі. Выступаючы за салідарнасць дзеянняў усіх атрадаў пралетарыяту, яго палітычных партый і прафесіянальных арганізацый, Ленін вучыў не паступацца пераканаННямі, а рашуча адстойваць прынцыпы рэвалюцыйнага марксізма, пралетарскага інтэрнацыяналізму.

Асноўным праваднікам буржуазнага ўплыву на пралетарыят, як і пры жыцці Леніна, застаецца правая сацыял-дэмакратыя. Яе палітыка аб'ектыўна дапамагае манаполіям і капіталістычнай дзяржаве стрымліваць рэвалюцыйныя дзеянні пралетарыяту, тармозіць яго барацьбу за сацыялізм, падтрымлівае знешнюю палітыку імперыялізму, праводзіць антыкамуністычны курс. Аднак усведамленне сапраўдных класавых інтарэсаў, інтарэсаў барацьбы супраць імперыялізму, за надзённыя правы мас, за дэмакратыю і мір усё глыбей пранікае і ў асяроддзе сацыял-дэмакратыі. У сацыял-дэмакратычных масах расце цяга да аднаўлення адзінага фронту працоўных; у шэрагу выпадкаў у выніку праяўленай камуністамі ініцыятывы на гэтым шляху ўжо дасягнуты пэўныя поспехі.

Перашкодай на шляху аднаўлення адзінства пралетарскіх радоў былі і застаюцца ультра-«левыя» экстрэмісцкія плыні, якія, як адзначаў Ленін, з'яўляюцца «свайго роду пакараннем за апартуністычныя грахі рабочага руху» (т. 41, стар. 15). Цяпер «левы» рэвізіянізм нярэдка выступае, побач з правым апартунізмам, у якасці прамой зброі манапалістычнай буржуазіі. Барацьба за адзінства рабочага класа мае на ўвазе пераадоленне не толькі правага, але і «левага» апартунізму.

Абавязковай умовай перамогі ў рэвалюцыі Ленін лічыў стварэнне трывалай сістэмы саюзаў, якая аб'ядноўвала б рабочы клас з усімі слаямі, што самім ходам жыцця проціпастаўлены ўладзе манаполій.

У большасці капіталістычных краін галоўным саюзнікам пралетарыяту па-ранейшаму застаюцца працоўныя сяляне. Пераход сельскай гаспадаркі да машыннай стадыі вытворчасці прывёў да хуткага размывання сялянства. Манаполіі і капіталістычная дзяржава асуджаюць на галечу і разарэнне асноўныя сялянскія масы, якія актыўна ўключаюцца ў рады ўдзельнікаў антыманапалістычнай кааліцыі.

Сучаснаму капіталізму ўласцівы нарастаючы антаганізм паміж манапалістычнай буржуазіяй і гарадскімі сярэднімі слаямі, якія ўсё больш актыўна падтрымліваюць рэвалюцыйны рабочы клас. Сярод саюзнікаў пралетарыяту ўсё больш сур'ёзную ролю пачынае адыгрываць прагрэсіўная інтэлігенцыя. Навукова-тэхнічная рэвалюцыя надзвычай паскорыла расслаенне інтэлігенцыі, ператварыла значную яе частку ў наёмных працоўных, якія, падвяргаючыся вытанчанай эксплуатацыі, збліжаюцца па сваіх інтарэсах і становішчу з рабочым класам.

У рэвалюцыйны працэс уліваюцца новыя групы моладзі. Яна востра рэагуе на прыніжанасць і бесперспектыўнасць свайго сацыяльнага становішча, усё больш актыўна ўздымаецца на барацьбу супраць капіталістычнага ладу. Камуністы высока цэняць уздым маладзёжнага, у тым ліку і студэнцкага руху, бачаць у ім адзін з важных фактараў агульнай антыманапалістычнай барацьбы. Яны актыўна ўдзельнічаюць у гэтым руху, распаўсюджваюць сярод моладзі ідэі навуковага камунізма, дапамагаюць ёй вызваліцца з-пад уплыву правых і лявацкіх ідэй, настойліва растлумачваюць бесперспектыўнасць выступленняў у адрыве ад агульнага патоку рэвалюцыйнай барацьбы рабочага класа.

Аналізуючы ход класавых бітваў у краінах капіталу, Ленін падкрэсліваў, што класавыя супярэчнасці будуць непазбежна дасягаць усё большай вастрыні, барацьба класаў будзе рабіцца ўсё больш напружанай. У гэтых умовах могуць «нечакана» ўзнікаць і імкліва развівацца вострыя палітычныя крызісы, прычым прычыны іх могуць быць самыя розныя. «...Калі ёсць у наяўнасці аб'ектыўныя ўмовы глыбокага палітычнага крызісу,—адзначаў Ленін,—то самыя дробныя і найбольш, здавалася б, аддаленыя ад сапраўднага ачага рэвалюцыі канфлікты могуць мець самае сур'ёзнае значэнне, як повад, як перапаўняючая чашу кропля» (т. 17, стар. 280).

Гэта прадбачанне вялікага правадыра рэвалюцыі збываецца ў нашы дні, калі ў найбольш развітых краінах капіталу раз-пораз успыхваюць буйныя бітвы працоўных. Яны ўзнікаюць як у выніку росту эканамічных супярэчнасцей, так і на аснове вострага абурэння шырокіх мас задушлівай атмасферай усеўладдзя дзяржаўна-манапалістычнага капіталу. Гэтыя бітвы іншы раз маюць стыхійны характар. Тым больш значэнне набывае цяпер указанне Леніна быць на ўзроўні патрабаванняў моманту, ведаць настроі мас, не дапускаць адставання ад тэмпу масавага руху, у якім збіраецца рэвалюцыйны зарад.

15. Сур'ёзныя ўдары наносіць па сусветнай сістэме імперыялізму нацыянальна-вызваленчы рух. У наш час краіны, якія, паводле слоў Леніна, стагоддзямі ўтрымліваліся каланізатарамі «па-за гісторыяй», ператварыліся з аб'екта палітыкі ў яе актыўнага ўдзельніка. У гэтых краінах хутка расце аўтарытэт ідэй і практыкі сацыялізма.

Прыстасоўваючыся да новых умоў, што склаліся ў краінах, якія сталі на шлях развіцця, імперыялізм пастаянна мяняе сваю тактыку. Ён звяртаецца не толькі да ваенна-палітычных акцый, але і ідзе на буйныя матэрыяльныя выдаткі, каб раскалоць нацыянальна-вызваленчы рух, разбурыць яго слабыя, найменш устойлівыя звенні. Пры гэтым імперыялістычныя палітыкі разлічваюць выкарыстаць шматлікія цяжкасці нацыянальных дзяржаў, іх эканамічную адсталасць.

У. І. Ленін неаднаразова падкрэсліваў велізарную гістарычную своеасаблівасць раней каланіяльных краін. «...важнейшай характэрнай рысай гэтых краін,—пісаў ён,—з'яўляецца тое, што ў іх пануюць яшчэ дакапіталістычныя адносіны, з прычыны гэтага там не можа быць і гутаркі аб чыста пралетарскім руху» (т. 41, стар. 244). Іх характэрнымі прыкметамі і цяпер застаюцца раз'яднанасць эканомікі, незавершанасць працэсу ўтварэння нацый і класаў.

У апошнія гады многія з маладых нацыянальных дзяржаў перажываюць паласу жорсткай класавай барацьбы, эканамічных зрываў, дзяржаўных пераваротаў і племянных міжусобіц. На няўстойлівасці і супярэчнасцях нацыянальных рэвалюцый спекулюе міжнародны імперыялізм. Ён арганізуе контррэвалюцыйныя путчы, падтрымлівае антынародныя ваенныя дыктатуры, раздувае нацыяналізм і сепаратызм, спрабуе паралізаваць прагрэсіўныя тэндэнцыі. Палітыцы імперыялізму і рэакцыі процістаяць сілы, якія змагаюцца за сацыялістычную арыентацыю. Жыццё поўнасцю пацвярджае актуальнасць пастаўленай Леніным задачы ўмела прымяняць у своеасаблівых умовах дзяржаў, якія вызваліліся, агульныя прынцыпы рэвалюцыйнай стратэгіі.

«...Няправільна лічыць,—гаварыў Ленін,— што капіталістычная стадыя развіцця з'яўляецца немінучай для адсталых народнасцей» (т. 41, стар. 246). Гісторыя пацвердзіла гэты ленінскі вывад. У новую эпоху народы, якія скінулі ярмо каланіялізму, калі іх узначальваюць рэвалюцыйныя сілы і калі яны апіраюцца на падтрымку сусветнага сацыялізма, могуць ісці па шляху сацыяльнага прагрэсу, мінуючы капіталізм. Стаўшы на шлях такога развіцця, шэраг дзяржаў нацыяналізаваў буйную, а ў некаторых выпадках і сярэднюю прамысловасць, правёў аграрную рэформу, заахвочвае каапераванне сялян, абмяжоўвае і выцясняе замежны капітал, мясцовую буржуазію.

Аднак для пераходу да сацыялізма, вучыць Ленін, недастаткова адмяніць уласнасць эксплуататараў, абагуліць сродкі вытворчасці, якія належаць ім. «...Патрэбен велізарны крок уперад у развіцці прадукцыйных сіл, трэба пераадолець супраціўленне (часта пасіўнае, якое асабліва ўпорна і асабліва цяжка паддаецца пераадоленню) шматлікіх астаткаў дробнай вытворчасці, трэба пераадолець велізарную сілу прывычкі і коснасці, звязанай з гэтымі астаткамі» (т. 39, стар. 15). На шляху да перамогі сацыялізма ў нацыянальных дзяржавах ляжыць гістарычная паласа пераходных ступеняў грамадскага развіцця, калі паступова падрыхтоўваюцца матэрыяльныя і сацыяльныя перадумовы сацыялізма, складваецца рабочы клас і адданая народу інтэлігенцыя.

Вялікае значэнне маюць ленінскія вывады аб тым, што гарантыя поспеху нацыянальна-вызваленчых рэвалюцый—у актыўным уключэнні мас і перш за ўсё растучага рабочага класа ў кіраўніцтва грамадствам, у яго саюзе з сялянствам, у разгортванні шырокай дэмакратыі, у апоры на сусветны сацыялізм і міжнародны рабочы рух.

16. Важнейшая крыніца ўсёперамагаючай сілы ленінізма ў тым, што ў самой яго сутнасці закладзен пралетарскі інтэрнацыяналізм. У паслядоўным ажыццяўленні прынцыпаў інтэрнацыяналізму Ленін бачыў сапраўдны крытэрый рэвалюцыйнасці ў нашу эпоху, залог перамог рабочага класа. «Капітал ёсць сіла міжнародная, — гаварыў Ленін. — Каб яе перамагчы, патрэбен міжнародны саюз рабочых, міжнароднае брацтва іх» (т. 40, стар. 43).

Цэнтральным пытаннем інтэрнацыяналісцкай палітыкі Ленін лічыў правільнае спалучэнне нацыянальнага і інтэрнацыянальнага ў дзейнасці пралетарскіх партый, усіх атрадаў рэвалюцыйнага руху. Рашуча выступаючы супраць усякага нацыянальнага нігілізму, Ленін вучыў рэвалюцыянераў паслядоўна ўлічваць нацыянальныя інтарэсы, абараняць прынцыпы раўнапраўя ўсіх нацый, іх права на незалежнасць, самастойнасць развіцця. Ён тлумачыў, што барацьба за сацыялізм, за яго пабудову, за яго абарону — гэта і ёсць лепшы спосаб змагацца за нацыянальныя інтарэсы народа. Эфектыўнае выкананне кожным атрадам рэвалюцыянераў задачы нацыянальнага і сацыяльнага вызвалення сваёй краіны з'яўляецца неабходнай перадумовай барацьбы за агульныя інтарэсы сусветнай сацыялістычнай рэвалюцыі.

Разам з тым Ленін падкрэсліваў, што інтэрнацыяналісцкая палітыка не абмяжоўваецца нацыянальным укладам у агульную справу сусветнага пралетарыяту. Вернасць пралетарскаму інтэрнацыяналізму ўключае ў сябе аб'яднанне ўсіх нацыянальных атрадаў рэвалюцыйных барацьбітоў у адзіны саюз для перамогі над міжнародным імперыялізмам.

Не толькі пралетарыят буйных дзяржаў, але і рабочы клас невялікіх краін, змагаючыся за свае нацыянальныя правы і інтарэсы, гаварыў Ленін, не павінен забываць свае абавязкі «змагацца **супраць** дробнанацыянальнай вузасці, замкнутасці, адасобленасці, за ўлік цэлага і ўсеагульнага, за падпарадкаванне інтарэсаў прыватнага інтарэсам агульнага» (т. 30, стар. 45). Усякі іншы падыход у канчатковым выніку азначае спаўзанне да нацыяналізму, які з'яўляецца смяротным ворагам рэвалюцыйнай справы. Нацыяналізм «сваёй тактыкай раз'яднання і раздраблення... **ператварае ў нішто** вялікі завет збліжэння і яднання пралетарыяў усіх нацый, усіх рас, усіх моваў» (т. 7, стар. 325).

У цяперашняй абстаноўцы пралетарскі інтэрнацыяналізм набывае асаблівую актуальнасць, робіцца важнейшай перадумовай сацыяльнага прагрэсу, згуртавання ўсіх рэвалюцыйных сіл для далейшага наступлення на імперыялізм.

Практычны рэвалюцыйны вопыт, пачынаючы з Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі, якая ўпершыню ў гісторыі паказала прыклад зліцця ў адзін паток усіх рэвалюцыйных і дэмакратычных рухаў, даказаў глыбокую абгрунтаванасць і плённасць ленінскай пастаноўкі пытання аб адзінстве рэвалюцыйных сіл. Перамога сацыялістычных рэвалюцый у вялікай групе краін, поспехі рэвалюцыйнага рабочага руху, перамога нацыянальна-вызваленчых рэвалюцый, станаўленне дзяржаў нацыянальнай дэмакратыі — вось плён адзінства, супрацоўніцтва і ўзаемадапамогі сіл міжнароднай сацыяльнай рэвалюцыі.

Міжнародная салідарнасць была і застаецца краевугольным каменем камуністычнага і рабочага руху. Адзначаючы важнасць уліку канкрэтна-гістарычных асаблівасцей, своеасаблівасці абстаноўкі, у якой даводзіцца дзейнічаць кожнай партыі, Ленін заўсёды адстойваў адзінства інтэрнацыянальнай тактыкі камуністычнага руху. Задача, пісаў ён у рабоце «Дзіцячая хвароба «левізны» ў камунізме», заключаецца «як заўсёды ў тым, каб умець прыкласці агульныя і асноўныя прынцыпы камунізма да той **своеасаблівасці** адносін паміж класамі і партыямі, да той **своеасаблівасці** ў аб'ектыўным развіцці да камунізма, якая ўласціва кожнай асобнай краіне і якую трэба ўмець вывучыць, знайсці, угадаць» (т. 41, стар. 74). Адзінства ў асноўным, у карэнным, у істотным не парушаецца, а забяспечваецца, па Леніну, разнастайнасцю ў падрабязнасцях, у мясцовых асаблівасцях, у прыёмах падыходу да справы.

Значэнне адзінства рэвалюцыйных сіл узрастае ў ходзе гістарычнага развіцця. Чым паўней выспяваюць аб'ектыўныя перадумовы сацыяльнага перавароту, чым большыя поспехі барацьбітоў за яго ажыццяўленне, тым больш актыўнае супраціўленне класавага ворага, тым, значыць, больш важна забяспечыць трывалае ўзаемадзеянне рэвалюцыянераў.

Паўстагоддзя назад Ленін прызнаў неабходным уключыць у выпрабаваны баявы заклік камуністаў: «Пралетарыі ўсіх краін, яднайцеся!» і зварот да народаў калоній і залежных краін: «Пралетарыі ўсіх краін і прыгнечаныя народы, яднайцеся!». Цяпер міжнародны камуністычны рух, верны ідэям Маркса — Энгельса — Леніна, выпрацаваў новы лозунг, які адпавядае сучаснаму, узбагачанаму паняццю рэвалюцыйнага пралетарскага інтэрнацыяналізму: «Народы сацыялістычных краін, пралетарыі, усе дэмакратычныя сілы ў краінах капіталу, народы, якія вызваліліся, і прыгнечаныя, — аб'ядноўвайцеся ў агульнай барацьбе супраць імперыялізму, за мір, нацыянальную незалежнасць, сацыяльны прагрэс, дэмакратыю і сацыялізм!»

17. Па ініцыятыве Леніна быў заснаваны III Камуністычны Інтэрнацыянал, які аб'яднаў у сусветным маштабе марксізм-ленінізм і міжнародны рабочы рух. Камінтэрн паспяхова вырашыў задачы, якія стаялі перад ім: адрадзіў міжнародны характар рабочага руху, выратаваў яго рэвалюцыйны змест, сур'ёзную шкоду якому нанесла здрада лідэраў II Інтэрнацыянала; адкрыў рэвалюцыйную перспектыву для рабочага класа, працоўных мас капіталістычнага свету, паказаў ясныя і дакладныя шляхі барацьбы ў новых гістарычных умовах; правёў велізарную работу па стварэнню, ідэйнаму і арганізацыйнаму згуртаванню камуністычных партый. Камінтэрн заклікаў камуністаў і працоўных усіх краін непахісна выступаць у абарону першай краіны сацыялізма.

Кіруючыся ленінскімі ідэямі, Камуністычны Інтэрнацыянал на працягу чвэрці стагоддзя даваў ясныя адказы на карэнныя пытанні, якія паўставалі перад рабочым класам, перад чалавецтвам: аб вайне і міры, аб барацьбе за дэмакратыю, супраць фашызму, аб развіцці нацыянальна-вызваленчага руху, аб ролі сацыялізма і шляхах падводу мас да сацыялістычнай рэвалюцыі. Многія ідэі, выстаўленыя Камінтэрнам, трывала ўвайшлі ў арсенал марксізма-ленінізма.

Ленінскую школу Камінтэрна прайшлі многія камуністычныя партыі, якія захавалі, развілі і ўмацавалі рэвалюцыйны напрамак у міжнародным рабочым руху. Толькі пад кіраўніцтвам такіх партый, паводле слоў Леніна, «пралетарыят здолен разгарнуць усю магутнасць свайго рэвалюцыйнага націску, ...здолен разгарнуць усю сваю сілу» (т. 41, стар. 187).

У. І. Ленін праяўляў нястомныя клопаты аб станаўленні і развіцці міжнароднага камуністычнага руху, сфармуляваў важнейшыя прынцыпы дзейнасці марксісцкай партыі новага тыпу.

Марксісцка-ленінская партыя нашай эпохі—гэта:

рэвалюцыйная партыя, якая накіроўвае ўсю сваю дзейнасць на падрыхтоўку пралетарыяту «да заваявання дзяржаўнай улады і прытым іменна да заваявання ўлады ў форме дыктатуры пралетарыяту» (т. 41, стар. 189). Такая партыя ўвасабляе непахісную адданасць рэвалюцыі, беззапаветную смеласць і рашучасць;

свядомы авангард класа, які цесна звязаны з масамі, ідзе на чале мас. Ленін імкнуўся да таго, каб «партыя стала авангардам рэвалюцыйнага пралетарыяту, не адыходзячы ад мас, а ўсё больш і больш збліжаючыся з імі, узнімаючы іх да рэвалюцыйнай свядомасці і рэвалюцыйнай барацьбы» (т. 44, стар. 420—421);

інтэрнацыяналісцкая партыя, для якой, вучыў Ленін, «барацьба з апартуністычнымі і мяшчанска-пацыфісцкімі скажэннямі паняцця і палітыкі інтэрнацыяналізму з'яўляецца першай і важнейшай задачай» (т. 41, стар. 166).

адзіная баяздольная арганізацыя, пабудаваная на прынцыпах дэмакратычнага цэнтралізму, здольная згуртаваць рабочы клас, працоўных у рэвалюцыйнай барацьбе, непрымірымая да любога віду апартунізму і раскольніцтва. Ідэям марксізма і яго практычнай лініі, адзначаў Ленін, адпавядае «марксісцкая цэнтралізаваная палітычная партыя» (т. 39, стар. 222);

(Заканчэнне на 4-й стар.).

ДА 100-ГОДДЗЯ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ УЛАДЗІМІРА ІЛЬІЧА ЛЕНІНА

[Заканчэнне].

партыя, якая няўхільна авалодвае складаным майстэрствам прымянення агульных прынцыпаў марксізма ў канкрэтных умовах, здольна ў любых абставінах адстойваць канчатковыя мэты рабочага руху. Ленін рашуча асуджаў «як спробы прадставіць апартунізмам уключэнне частковых патрабаванняў у праграму, так і якія-небудзь спробы затушаваць і падмяніць частковымі патрабаваннямі асноўную рэвалюцыйную задачу» (т. 54, стар. 348). Камуністычная партыя адхіляе і апартуністычны тэзіс «рух—усё, канчатковая мэта—нішто», і дагматычнае сектанцтва, якое пасіўна чакае вялікіх падзей пры поўным няўменні збіраць і згуртоўваць сілы для іх ажыццяўлення.

Развіваючыся на аснове ленінскіх ідэй, сучасны сусветны камуністычны рух ператвараўся ў магутную, самую ўплывовую палітычную сілу нашай эпохі. Буйнымі вехамі ў развіцці камуністычнага руху сталі міжнародныя нарады. У іх дакументах распрацаваны актуальныя пытанні ленінскай ідэйнай спадчыны.

Для ўмацавання пазіцый камуністычных партый, для ўсё больш магутнага наступлення на імперыялізм выключна важнае значэнне мае іх барацьба за сацыялістычную свядомасць рабочага класа, супраць ідэалогіі буржуазіі. Цяпер пашырэнне навуковай, марксісцка-ленінскай ідэалогіі ў масах, барацьба за розумы і сэрцы людзей набылі асабліва шырокі размах і вастрыню.

Барацьба дзвюх ідэалогій — сацыялістычнай і буржуазнай—адлюстроўвае, падкрэсліваў Ленін, непрымірымасць класавых пазіцый пралетарыяту і буржуазіі, процілегласць дзвюх сацыяльных сістэм. Толькі авалодаўшы сацыялістычнай ідэалогіяй, працоўныя масы пераходзяць ад разумення сваіх бягучых патрабаванняў і непасрэдных задач да ўсведамлення карэнных інтарэсаў і гістарычных перспектыў. У свою чаргу, ахопленым барацьбой класаў, няма і не можа быць ніякай пазакласавай або надкласавай ідэалогіі. «Таму,—адзначаў Ленін,— усякае ўмаленне сацыялістычнай ідэалогіі, усякае адхіленне ад яе азначае тым самым узмацненне ідэалогіі буржуазнай» (т. 6, стар. 40).

Імперыялістычная буржуазія ўтрымлівае ўладу над народамі сваіх краін не толькі прымусам, але і падманам. Яна ва ўсё больш шырокіх маштабах ужывае ідэалагічныя сродкі зацяванення мас, звяртаецца да «татальнай» ідэйнай мабілізацыі ўсіх рэакцыйных сіл пад флагам антыкамунізму і антысаветызму.

У ідэалагічнай барацьбе няма месца нейтралізму і кампрамісам. Марксізм-ленінізм адхіляе апартуністычны тэзіс аб мірным суіснаванні ў галіне ідэалогіі. Лепшая зброя супраць буржуазнай ідэалогіі—творчы дух ленінізма, няспыннае развіццё і ўзбагачэнне марксісцка-ленінскай тэорыі на аснове абагульнення новага гістарычнага вопыту.

Камуністычны рух развіваўся і развіваецца ў барацьбе супраць рэфармізму, супраць усіх відаў апартунізму, правага і «левага» рэвізіянізму.

Сучасны рэвізіянізм «засвойвае» ідэі розных антыленінскіх плыняў, якія ў свой час пацярпелі крах у адкрытых бітвах з марксізмам-ленінізмам, і з іх дапамогай спрабуе пранікаць унутр камуністычных партый з мэтай навязаць ім сваю лінію, выкарыстоўваючы праяўленні ідэйнай няўстойлівасці і дагматызму. Рэвізіянізм, вучыў Ленін, заўсёды азначае палітычную капітуляцыю перад цяжкасцямі, перад класавым праціўнікам, адступленне з пралетарскіх пазіцый, падмену марксізму буржуазнымі і дробнабуржуазнымі канцэпцыямі. Рэвізіянізм у тэорыі пракладвае шлях апартуністычнай практыцы, імкнучыся ўключыць рабочы рух у капіталістычную палітычную сістэму.

На падкопы імперыялізму і раскольнікаў камуністы розных краін адказваюць збліжэннем сваіх палітычных і тэарэтычных пазіцый, згуртаваннем сваіх радоў. Лепшым сродкам пераадолення рознагалоссяў у міжнародным камуністычным руху з'яўляецца практычная барацьба за агульныя мэты. Адзінства — не дэкларацыя, не фраза, яно заваёўваецца ў сумесных дзеяннях і барацьбе.

IV.

Па ленінскаму шляху—да камунізма

18. Пабудова камунізма — наша генеральная перспектыва. Ленін разглядаў камунізм як заканамерны вынік развіцця сацыялізма, раскрыцця і рэалізацыі закладзеных у ім магчымасцей і пераваг. Для пераходу да камунізма неабходна працяглая і сур'ёзная падрыхтоўка матэрыяльных і духоўных перадумоў. Гэтай мэце прысвечана ўся тэарэтычная і палітычная дзейнасць партыі.

Навуковыя ўяўленні аб камунізме не маюць нічога агульнага ні з фарысейскай «філасофіяй галечы як адчасці», ні з буржуазна-мяшчанскім культам рэчаў. У марксісцка-ленінскім разуменні матэрыяльныя багацці, ствараючы для задавальнення разумных патрабаванняў людзей, з'яўляюцца неабходнай перадумовай развіцця чалавечых здольнасцей і росквіту асобы.

Ленінскія ідэі аб сутнасці і прынцыпах камунізма, аб формах і метадах яго будаўніцтва разгорнуты партыяй у цэласную і навукова абгрунтаваную праграму пабудовы камуністычнага грамадства. Яна пакладзена ў аснову рашэння важнейшых пытанняў палітыкі, эканомікі, ідэалагічнай і арганізатарскай дзейнасці, якія, як падкрэсліў XXIII з'езд, знаходзяцца ў цэнтры ўвагі партыі.

Рашаючае значэнне Ленін надаваў стварэнню эканамічнай базы камуністычнага ладу. «Мы ўнім камунізм толькі тады, калі ён абгрунтаваны эканамічна» (т. 38, стар. 179). Для пераходу да вышэйшай фазы камуністычнага грамадства, па думку Леніна, патрабуецца ўсебаковае развіццё прадукцыйных сіл, рэзкае павышэнне прадукцыйнасці працы на аснове найноўшых дасягненняў навукі і тэхнікі. «Камунізм, — падкрэсліваў ён, — ёсць вышэйшая, супраць капіталістычнай, прадукцыйнасць працы добраахвотных, свядомых, аб'яднаных, скарыстоўваючых перадавую тэхніку, рабочых» (т. 39, стар. 22).

Ідучы па ленінскаму шляху, КПСС бачыць галоўную задачу будаўніцтва камунізма перш за ўсё ў стварэнні яго матэрыяльна-тэхнічнай базы. Сутнасць эканамічнай палітыкі партыі заключаецца ў тым, каб на аснове ўсямернага выкарыстання дасягненняў навукі і тэхнікі, індустрыяльнага развіцця ўсёй грамадскай вытворчасці, павышэння яе эфектыўнасці і прадукцыйнасці працы забяспечыць далейшы значны рост прамысловасці, высокія ўстойлівыя тэмпы развіцця сельскай гаспадаркі і дзякуючы гэтаму дабіцца істотнага ўздыму ўзроўню жыцця народа, больш поўнага задавальнення матэрыяльных і культурных патрабаванняў усіх савецкіх людзей.

Народная гаспадарка СССР уступіла цяпер у такую стадыю, калі важнейшым напрамкам яе развіцця ўсё больш становіцца інтэнсіфікацыя вытворчасці. Яна патрабуе глыбокіх якасных змен ва ўсёй народнай гаспадарцы, у кожным яе звяне: стварэння сучаснай, найбольш рацыянальнай сістэмы арганізацыі і кіравання вытворчасцю: забеспячэння ўсебаковага тэхнічнага прагрэсу, практычнага выкарыстання навейшых даных навукі; далейшай індустрыялізацыі ўсіх галін гаспадаркі; удасканальвання міжгаліновай і ўнутрыгаліновай структуры і народнагаспадарчых прапорцый; паслядоўнай спецыялізацыі вытворчасці; эфектыўнага выкарыстання матэрыяльных рэсурсаў.

Камуністычнае будаўніцтва мае на ўвазе шырокае выкарыстанне дасягненняў сучаснай навукова-тэхнічнай рэвалюцыі, якая нясе з сабой якасныя змены ў тэхналогіі вытворчасці, энергетыцы, прыладах і рэчах працы, у арганізацыі кіравання, у характары працоўнай дзейнасці людзей. Яна робіць глыбокі ўплыў і на аблічча работніка, садзейнічаючы павышэнню яго адукаванасці і культуры, пашырэнню навукова-тэхнічнага кругагляду. Характэрнай рысай нашага часу з'яўляецца ўсё больш інтэнсіўнае ператварэнне навукі ў непасрэдную прадукцыйную сілу грамадства. Тэмпы росту эканомікі ва ўсё большай ступені залежаць ад тэмпаў навуковых даследаванняў і ўкаранення іх вынікаў у вытворчасць.

Навука і тэхніка ў сучасным свеце ператварыліся ў важнейшы плацдарм спаборніцтва двух процілеглых сацыяльна-эканамічных сістэм. Тут мае быць працяглая і ўпартая барацьба. Ужыванне навукі ў розных галінах грамадскага жыцця, усё больш поўнае выкарыстанне магчымасцей навукова-тэхнічнага прагрэсу для паскарання развіцця гаспадаркі і задавальнення патрабаванняў усіх членаў грамадства — важнейшая эканамічная і палітычная задача. Ажыццяўляючы кіраўніцтва будаўніцтвам камунізма, КПСС зыходзіць з указання Леніна аб тым, «каб навука ў нас не заставалася мёртвай літарай або моднай фразай... каб навука сапраўды ўваходзіла ў плоць і кроў, ператваралася ў састаўны элемент быту ў поўнай меры і сапраўдным чынам» (т. 45, стар. 391). Кіраваць гаспадаркай па-ленінску, па-камуністычнаму — значыць апірацца на навуку.

19. Будаўніцтва камунізма мае на ўвазе ўдасканаленне ўсёй сістэмы эканамічных адносін сацыялістычнага грамадства. Ленін адзначаў, што сацыялізм з'яўляецца «больш высокім тыпам грамадскай арганізацыі працы», параўнальна з капіталізмам. У гэтым сутнасць. У гэтым крыніца сілы і залог непазбежнай поўнай перамогі камунізма» (т. 39, стар. 13).

Гіганцкі рост прадукцыйных сіл у нашай краіне, разгортванне навукова-тэхнічнай рэвалюцыі настойліва патрабуюць далейшага ўдасканалення метадаў і форм кіраўніцтва гаспадаркай. Гэтай мэце служыць гаспадарчая рэформа, якая ажыццяўляецца ў адпаведнасці з рашэннямі сакавіцкага і верасенскага (1965 г.) Пленумаў ЦК КПСС, XXIII з'езда партыі. Узрастае роля перспектыўнага плана як вядучай формы агульнадзяржаўнага планавання, а таксама навукова абгрунтаваных прагнозаў развіцця эканомікі і грамадства, што складаюцца на працяглы час.

У. І. Ленін надаваў важнейшае значэнне сацыялістычнаму спаборніцтву працоўных у развіцці грамадскай вытворчасці.

Выконваючы ўказанне Леніна, партыя імкнецца поўнасцю выкарыстоўваць усе формы матэрыяльнага і маральнага стымулявання працы, развіваць сацыялістычнае спаборніцтва, якое адкрывае шырокую прастору ініцыятыве, творчаму пачыну. Трэба ўсю справу гаспадарання, вучыў Ленін, паставіць так, каб «свядомы рабочы адчуваў сябе не толькі гаспадаром на сваім заводзе, а прадстаўніком краіны, каб ён адчуваў на сабе адказнасць» (т. 36, стар. 369—370).

Будаўніцтва камунізма — справа ўсяго народа, справа кожнага савецкага чалавека. Ад яго свядомасці, ініцыятывы, культуры і прафесіянальнага майстэрства залежыць паспяховае выкананне эканамічнай праграмы камунізма.

Глыбокія змены адбываюцца ў сельскай гаспадарцы. Сельскагаспадарчая вытворчасць набывае ўсё больш індустрыяльны характар, расце яе тэхнічная аснашчанасць. Ажыццяўляецца доўгатэрміновая праграма меліярацыі, укаранення хіміі, уздыму культуры земляробства і жывёлагадоўлі. Эканамічна мацнеюць саўгасы. Павышаецца ўзровень абагульнення кааператыўна-калгаснай уласнасці шляхам павелічэння непадзельных фондаў калгасаў і развіцця дзяржаўна-калгасных і міжкалгасных вытворчых сувязей. Партыя робіць усё неабходнае для далейшага развіцця сельскай гаспадаркі. Значнай падзеяй у жыцці вёскі, усёй Савецкай краіны з'явіўся Трэці Усесаюзны з'езд калгаснікаў, які прыняў новы Прыкладны Статут калгаса — закон калгаснага жыцця ў перыяд камуністычнага будаўніцтва.

Па меры росту прадукцыйнасці працы і грамадскага багацця няўхільна расце дабрабыт народа, з году ў год паляпшаюцца жыллёвыя ўмовы, удасканальваецца сацыялістычны прынцып размеркавання па працы, павялічваюцца грамадскія фонды спажывання. Дасягненні былі б яшчэ больш значныя, калі б існавала магчымасць накіроўваць усе рэсурсы краіны на развіццё эканомікі, павышэнне жыццёвага ўзроўню і ўздым культуры. Вялікія сродкі дзяржава вымушана выдзяляць на абарону, каб трымаць яе на самым высокім сучасным узроўні.

20. Эканамічныя дасягненні ў будаўніцтве камунізма, вучыў Ленін, у многім залежаць ад паспяховага вырашэння сацыяльна-палітычных задач. У працэсе камуністычнага будаўніцтва класавая структура грамадства развіваецца ў напрамку да сацыяльнай аднароднасці. Ажыццяўляецца ленінская ідэя аб паступовым сціранні істотных адрозненняў паміж работнікамі разумовай і фізічнай працы.

Рост матэрыяльнай вытворчасці на навейшай тэхнічнай базе, значнае павышэнне прадукцыйнасці працы садзейнічаюць развіццю абедзвюх форм уласнасці ў напрамку стварэння адзінай камуністычнай уласнасці, выраўноўванню культурна-бытавых умоў жыцця сельскіх і гарадскіх жыхароў, змяненню характару працы, паступоваму сціранню класавых адрозненняў.

Як і прадбачыў Ленін, у нашай краіне адбываецца далейшы росквіт і збліжэнне сацыялістычных нацый, расшырэнне іх узаемных сувязей. Чым цяснейшыя гэтыя сувязі, больш высокае разуменне агульнанародных задач, тым больш паспяхова пераадольваюцца праяўленні месніцтва і нацыянальнага эгаізму. Паслядоўна праводзячы ленінскую нацыянальную палітыку, партыя непрымірымая да любых праяўленняў нацыяналізму і шавінізму, нацыянальнай выключнасці і адасобленасці. Яна выхоўвае працоўных у духу любві да сацыялістычнай Радзімы і брацтва свабодных народаў. Сацыялізм парадзіў новы тып патрыятызму, арганічна злітага з інтэрнацыяналізмам.

Усё працоўнае, грамадска-палітычнае жыццё нашага грамадства будуецца на трывалым фундаменце сацыялістычнага дэмакратызму. «Чым больш вялікая чым больш адказная новая гістарычная задача, — гаварыў Ленін,—тым больш павінна быць людзей, мільёны якіх трэба прыцягнуць да самастойнага ўдзелу ў вырашэнні гэтых задач» (т. 36, стар. 446). Сацыялістычная дэмакратыя будуецца на свядомай дысцыпліне і арганізаванасці працоўных.

Партыя надае прынцыповае значэнне развіццю і безумоўнай падтрымцы дзелавой крытыкі і самакрытыкі недахопаў і ўпушчэнняў, усяго непрыгоднага і ўстарэлага, што перашкаджае нашай рабоце. Ва ўсёй сваёй дзейнасці партыя, як гэтага патрабаваў Ленін, рашуча выкараняе бюракратызм, неарганізаванасць, валакіту, разгільдзяйства, неахайнасць, схільнасць замяняць жывую справу пустаслоўем. Класава-палітычная ацэнка такіх глыбока чужых сацыялізму антыграмадскіх з'яў, як раскраданне сацыялістычнай уласнасці, хцівасць, парушэнне працоўнай дысцыпліны і грамадскага парадку, барацьба з гэтымі адмоўнымі з'явамі — важная функцыя сацыялістычнай дзяржавы, усёй грамадскасці, грамадзянскі абавязак савецкага чалавека.

Маштабы і складанасць вырашаемых задач павышаюць ролю свядомага, арганізуючага авангарда ў жыцці нашага грамадства — ленінскай партыі камуністаў. Узброеная марксісцка-ленінскай тэорыяй, багацейшым палітычным вопытам, партыя надае ўсёй рабоце па будаўніцтву камунізма планамерна-мэтанакіраваны характар.

21. Будаўніцтва камунізма Ленін разглядаў як комплексную задачу, у якой вырашэнне эканамічных і сацыяльна-палітычных праблем арганічна звязана з фарміраваннем новага чалавека, з выхаваннем, навучаннем **«усебакова развітых і ўсебакова** падрыхтаваных людзей» (т. 41, стар. 33). Актыўная роля ў гэтай выхаваўчай рабоце належыць камуністычнай ідэалогіі.

Марксісцка-ленінская ідэалогія — паслядоўнае выражэнне карэнных інтарэсаў рабочага класа, усіх працоўных і разам з тым праверaная вопытам сацыялізма навуковая тэорыя, якая дае аб'ектыўна правільную карціну свету, надзейны арыенцір у практычнай дзейнасці. XXIII з'езд КПСС падкрэсліў, што ў цэнтры ідэалагічнай работы партыі павінна стаяць выхаванне працоўных у духу высокай палітычнай свядомасці і камуністычных адносін да працы.

Фарміраванне камуністычнага светапогляду і маралі адбываецца ў абстаноўцы вастрэйшай ідэалагічнай барацьбы на міжнароднай арэне. Гэта патрабуе паслядоўнага праводзення класавай лініі ў пытаннях выхавання, дакладнасці і яснасці ідэйных пазіцый, далейшага павышэння рэвалюцыйнай пільнасці, паслядоўнай барацьбы супраць апалітычнасці, прыватнаўласніцкіх перажыткаў і мяшчанскіх настрояў, праяўленняў нігілістычных адносін да заваёў сацыялізма, супраць пранікнення буржуазных і рэвізіяністскіх поглядаў.

Высокія маральна-палітычныя якасці, гуманныя прынцыпы і нормы маралі савецкага чалавека фарміруюцца ўсім сацыялістычным ладам, выпрацоўваюцца перш за ўсё ў працэсе актыўнага ўдзелу працоўных у вытворчым і грамадска-палітычным жыцці і залежаць ад зместу і размаху ідэалагічнай дзейнасці партыйных арганізацый. Наша партыя пастаянна падкрэслівае неабходнасць арганічнага адзінства вырашэння гаспадарча-палітычных пытанняў і ідэйна-выхаваўчай работы.

Дзейснасць ідэйнага ўплыву партыі, эфектыўнасць ідэалагічнай работы знаходзяцца ў прамой залежнасці ад узроўню тэарэтычнай дзейнасці, ад навуковай распрацоўкі актуальных праблем камуністычнага будаўніцтва. Ленін указваў, што партыя павінна «заўсёды прапагандаваць, ахоўваць ад скажэнняў і развіваць далей пралетарскую ідэалогію— вучэнне навуковага сацыялізма, г. зн. марксізм» (т. 6, стар. 269). Выконваючы ленінскі запавет, КПСС удзяляе вялікую ўвагу тэарэтычнаму асэнсаванню практычнай дзейнасці, трываламу засваенню партыйнымі кадрамі, усімі камуністамі асноў марксісцка-ленінскай тэорыі, удасканальванню сістэмы палітычнай асветы, палітычнай інфармацыі, работы органаў друку, радыё, тэлебачання.

Партыя праяўляе паўсядзённы клопат аб удасканаленні агульнаадукацыйнай і вышэйшай школы, робіць усё для таго, каб яны як мага паўней адпавядалі патрабаванням камуністычнага будаўніцтва і сучаснай навукова-тэхнічнай рэвалюцыі.

Важнае месца ў стварэнні духоўных перадумоў камунізма, у выхаванні новага чалавека Ленін адводзіў літаратуры і мастацтву. Грамадства, якое будуе камунізм, глыбока зацікаўлена ў росквіце літаратуры і мастацтва, усіх форм мастацкай творчасці. Іх грамадская каштоўнасць вызначаецца высокім мастацкім майстэрствам, ідэйнай бескампраміснасцю і партыйнай страснасцю ва ўсталяванні камуністычных ідэалаў.

Вучыцца камунізму — такі ленінскі наказ камсамольцам, юнакам і дзяўчатам. Працавітасць, прага ведаў, ідэйная перакананасць, патрыятычная самаадданасць і інтэрнацыяналізм—усе гэтыя якасці савецкай моладзі — выдатнае сведчанне таго, што яна свята выконвае ленінскія запаветы, імкнецца працаваць і жыць так, як вучыў вялікі Ленін.

«Мы партыя будучага, а будучае належыць моладзі, — пісаў Ленін. — Мы партыя наватараў, а за наватарамі заўсёды ахвотней ідзе моладзь» (т. 14, стар. 163). Партыя надае вялікае значэнне свядомаму ўдзелу моладзі ў грамадска-палітычным жыцці, верыць у яе сілы і магчымасці. Яна лічыць важнейшай агульнапартыйнай, агульнанароднай справай пастаўленую Леніным задачу камуністычнага выхавання моладзі, «выхавання пакалення, здольнага канчаткова ажыццявіць камунізм» (т. 38, стар. 95).

На шляхах камуністычнага будаўніцтва нас чакае, гаворачы ленінскімі словамі, велізарнейшая работа, запатрабуецца прыкласці працы многа больш, чым да гэтага часу. Жыццё ставіць новыя задачы і праблемы, якія патрабуюць глыбокага вывучэння і творчых рашэнняў. Гарантыяй паспяховага руху наперад з'яўляецца кіруючая роля Камуністычнай партыі. Ленінскім шляхам пад кіраўніцтвам партыі савецкі народ прыйшоў да перамогі Кастрычніка і сацыялізма. Ленінскім шляхам мы ідзём і прыйдзем да камунізма.

Неўміручыя ідэі і справы Леніна, вялікі подзвіг яго жыцця служаць для савецкіх людзей, для працоўных усяго свету невычэрпнай крыніцай натхнення і аптымізму.

Светлы геній Леніна азарае дарогу рэвалюцыйнай барацьбы і творчага стварэння.

Жыць і змагацца па-ленінску — значыць аддаваць усе сілы, веды, энергію самай гуманнай і справядлівай справе на зямлі — барацьбе за поўнае вызваленне працоўных ад прыгнёту і эксплуатацыі, за перамогу камуністычных ідэалаў, за лепшую будучыню чалавецтва.

Працягваючы справу Леніна, савецкі народ упартай працай памнажае грамадскае багацце, развівае сацыялістычную дэмакратыю, навуку і культуру, праяўляе нястомны клопат аб умацаванні абароннай магутнасці сацыялістычнай Радзімы, будуе жыццё, годнае чалавека.

Працягваючы справу Леніна, савецкі народ пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі яшчэ цясней згуртоўвае свае рады, умацоўвае брацтва і дружбу народаў СССР.

Працягваючы справу Леніна, савецкі народ умацоўвае інтэрнацыянальную салідарнасць з народамі сацыялістычных краін, з міжнародным рабочым класам, з барацьбітамі за дэмакратыю і нацыянальнае вызваленне, за трывалы мір, дэмакратыю і сацыялізм, за перамогу ідэй марксізма-ленінізма.

Ідэі Уладзіміра Ільіча Леніна ўвасабляюцца ў дзейнасці камуністаў, у барацьбе рабочага класа і ўсіх працоўных, у паступальным развіцці сацыялізма і камунізма, у неадольным сацыяльным прагрэсе чалавецтва.

Імя і справа Леніна будуць жыць вечна!

РАВЕСНІКАМ ПІЯНЕРАЎ ЁН БУДЗЕ ВА ЎСЕ ГАДЫ...

ВІНШУЕМ З УЗНАГАРОДАЙ!

За вялікую работу па мастацкаму выхаванню дзяцей і юнацтва і ў сувязі з 50-годдзем савецкага тэатра для дзяцей, Прэзідыум Вярхоўнага Савета БССР узнагародзіў:

ГАНАРОВАЙ ГРАМАТАЙ ВЯРХОЎНАГА САВЕТА БЕЛАРУСКАЙ ССР—

Барташэвіч Людмілу Мікалаеўну — артыстку Беларускага рэспубліканскага тэатра юнага гледача, Быкава Леаніда Міхайлавіча — галоўнага мастака Дзяржаўнага тэатра лялек БССР, Вольскага-Зайдэля Артура Вітальевіча — дырэктара Беларускага рэспубліканскага тэатра юнага гледача, Каладзінскага Міхаіла Аляксандравіча — артыста Дзяржаўнага тэатра лялек БССР, Ляляўскага Анатоля Аляксандравіча — галоўнага рэжысёра Дзяржаўнага тэатра лялек БССР, Сярогіна Аляксандра Пятровіча — галоўнага рэжысёра Брэсцкага абласнога тэатра лялек.

ГРАМАТАЙ ВЯРХОЎНАГА САВЕТА БЕЛАРУСКАЙ ССР—

Заматая Мікалая Мікалаевіча — артыста Гомельскага абласнога тэатра лялек, Іванову Аляўціну Уладзіміраўну — артыстку Дзяржаўнага тэатра лялек БССР, Калашнікаву Кацярыну Мікалаеўну — артыстку Дзяржаўнага тэатра лялек БССР, Капырына Дзмітрыя Іванавіча — старшага машыніста сцэны Беларускага рэспубліканскага тэатра юнага гледача, Каралёву Кацярыну Мікалаеўну— артыстку Беларускага рэспубліканскага тэатра юнага гледача, Рыдзеўскага Ігара Міхайлавіча— намесніка дырэктара Беларускага рэспубліканскага тэатра юнага гледача, Шамяонка Эдуарда Людвігавіча — артыста Беларускага рэспубліканскага тэатра юнага гледача.

Літаратура і мастацтва 4

Пятніца, 26 снежня 1969 года

Радасныя ўсмешкі, сяброўскія віншаванні, прыўзняты настрой запоўнілі 23 снежня ўвечары Беларускі рэспубліканскі тэатр юнага гледача. Сюды прыйшлі павіншаваць з юбілеем майстроў дзіцячага тэатра рабочыя і воіны, калегі па мастацтве, прадстаўнікі грамадскасці сталіцы і, вядома, тыя, каму аддае сваю працу тэатр — дзеці. Іх чырвоныя гальштукі запоўнілі фае, глядзельную залу, сцэну...

Урачысты вечар, прысвечаны 50-годдзю савецкага тэатра для

МАЛЕНЬКІМ ГЛЕДАЧАМ— ВЯЛІКАЕ МАСТАЦТВА

дзяцей, адкрыў міністр культуры рэспублікі М. Мінковіч. Цёпла прывітаўшы юбіляраў, ён зачытаў Указы Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР аб прысваенні ганаровых званняў і ўзнагароджанні ганаровымі граматамі і граматамі Вярхоўнага Савета БССР групы работнікаў тэатраў для юных.

Са словам пра жыццё савецкіх тэатраў для дзяцей і юнацтва выступіў намеснік міністра культуры БССР Ю. Міхневіч. Потым выступілі намеснік міністра асветы БССР А. Канцавая, сакратар ЦК ЛКСМБ Г. Анціпаў, сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў Беларусі І. Шамякін, намеснік старшыні праўлення Беларускага тэатральнага аб'яднання, першы дырэктар беларускага ТЮГа Ул. Стэльмах, старшыня праўлення Саюза кампазітараў БССР народны артыст СССР Р. Шырма, ударнік камуністычнай працы А. Няборскі, народны артыст СССР Л. Рахленка.

Дырэктар тэатра юнага гледача А. Вольскі ў сваім выступленні выказаў падзяку работнікаў дзіцячых тэатраў рэспублікі за ўвагу да гэтых творчых калектываў, за высокую ацэнку іх дзейнасці.

У заключэнне вечара адбыўся вялікі святочны канцэрт.

ІМ ПРЫСВОЕНЫ ГАНАРОВЫЯ ЗВАННІ

За заслугі ў развіцці беларускага савецкага тэатра для дзяцей Прэзідыум Вярхоўнага Савета БССР прысвоіў ганаровае званне заслужанага артыста Беларускай ССР Барысёнку Барысу Васільевічу — артысту Беларускага рэспубліканскага тэатра юнага гледача, Лебедзеву Віктару Цімафеевічу — артысту Беларускага рэспубліканскага тэатра юнага гледача, Уласаву Уладзіславу Пятровічу — артысту Дзяржаўнага тэатра лялек БССР.

Артыст Беларускага рэспубліканскага тэатра юнага гледача Барыс Васільевіч Барысёнак закончыў Беларускі тэатральна-мастацкі інстытут у 1956 годзе. З таго часу працуе ў гэтым тэатры. Акцёр стварыў рад запамінальных вобразаў: Максіма Багдановіча ў спектаклі «Зорка Венера», Станіслава Берсана («Чырвоны губернатар»), Адася («Папараць-кветка»), Шуры Гараева («Учора ў Касаткіне») і іншыя.

Чатырнаццаць гадоў назад закончыў Беларускі тэатральна-мастацкі інстытут Віктар Цімафеевіч Лебедзеў. З таго часу ён акцёр Беларускага рэспубліканскага тэатра юнага гледача. Юныя гледачы бачылі яго ў ролі Хлестакова ў спектаклі «Рэвізор», Анатоля ў «Папараць-кветцы», Караля ў «Цудоўнай дудцы», Арнольда Берсана ў «Чырвоным губернатары» і радзе іншых.

Уладзіслаў Пятровіч Уласаў працаваў рабочым сцэны ў Смаленскім лялечным тэатры, пасля стаў акцёрам. У Мінск прыехаў у 1956 годзе і быў прыняты ў трупу Рэспубліканскага тэатра лялек БССР. Уладзіслаў Пятровіч рознапланавы і рознахарактарны акцёр. Выконвае вядучыя ролі ў спектаклях «Па шчупаковым загадзе», «Кот у ботах», «Іван Царэвіч і Шэры воўк», «Чароўная лямпа Аладзіна», «Цудоўная Галатэя».

ВІНШУЕМ З УЗНАГАРОДАЙ!

За заслугі ў развіцці савецкага тэатральнага мастацтва і ў сувязі з шасцідзесяцігоддзем з дня нараджэння народны артыст БССР артыст Беларускага дзяржаўнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа Шэлег Анатоль Рыгоравіч узнагароджан Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

ШЧЫРАЯ РАЗМОВА

24 снежня адбылася сустрэча архітэктараў і інжынераў інстытута «Мінскпраект» з работнікамі рэдакцыі «Літаратуры і мастацтва». З расказам аб справах інстытута, аб яго надзённых праблемах выступіў супрацоўнік інстытута Г. Уласаў. Заслужаны дзеяч мастацтваў Таджыкскай ССР Ул. Афанасьеў і галоўны архітэктар праекта Л. Гельфанд гаварылі аб тым, якія б матэрыялы яны хацелі ўбачыць на старонках «ЛІМа», якія з надрукаваных у газеце артыкулаў выклікалі ў іх цікавасць.

Амаль усе прамоўцы выказалі пажаданне, каб паміж газетай і архітэктарамі было больш цеснае супрацоўніцтва. Ад імя рэдакцыі выступілі загадчык аддзела выяўленчага мастацтва, архітэктуры і прамысловай эстэтыкі Ул. Бойка і галоўны рэдактар «Літаратуры і мастацтва» Л. Прокша.

Сяргей ГУСАК

Пасля цяжкай і працяглай хваробы заўчасна памёр літаратуразнаўца і педагог, рэктар Брэсцкага педагагічнага інстытута Сяргей Адамавіч Гусак.

С. А. Гусак нарадзіўся 2 красавіка 1930 года ў вёсцы Іванкаўшчына Мазырскага раёна Гомельскай вобласці, у сялянскай сям'і. Пасля сканчэння Мазырскай сярэдняй школы вучыўся на філалагічным факультэце Беларускага дзяржаўнага універсітэта імя Ул. І. Леніна, які скончыў у 1955 годзе. На працягу 1955—1959 гадоў працаваў у Высокаўскім раёне настаўнікам беларускай і рускай мовы і літаратуры, завучам сярэдняй школы, загадчыкам райана. Затым вучыўся ў аспірантуры, быў навуковым супрацоўнікам інстытута педагогікі Міністэрства асветы БССР, начальнікам вучэбна-метадычнага аддзела міністэрства. З 1965 года працаваў выкладчыкам у Беларускім дзяржаўным універсітэце. У 1968 годзе быў прызначан рэктарам Брэсцкага педагагічнага інстытута.

У 1959 годзе С. А. Гусак быў прыняты ў члены КПСС.

Педагагічную і навуковую дзейнасць С. А. Гусак паспяхова спалучаў з літаратурна-крытычнай працай. Выступаючы з артыкуламі і нарысамі, прысвечанымі сучаснай беларускай прозе, ён зарэкамендаваў сябе як удумлівы, тонкі, улюбёны ў сваю справу даследчык роднай літаратуры, як актыўны, прынцыповы змагар за яе далейшы росквіт.

Настаўнік, літаратуразнаўца і крытык, кандыдат філалагічных навук, кіраўнік вышэйшай навучальнай установы... Такі кароткі, але поўны працоўнага, творчага гарэння, жыццёвы шлях Сяргея Гусака. І светлая памяць пра яго назаўсёды застанецца ў сэрцах яго шматлікіх вучняў, сяброў і таварышаў.

Праўленне Саюза пісьменнікаў БССР, Міністэрства вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі БССР.

Галоўны рэдактар Л. Я. ПРОКША.

Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, В. М. АЛАДАЎ, А. Ц. БАЖКО (намеснік галоўнага рэдактара), Б. І. БУР'ЯН, А. І. БУТАКОЎ, А. С. ГРАЧАНІКАЎ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, І. М. ДАБРАЛЮБАЎ, В. У. ІВАШЫН, А. С. КАЗЛОЎСКІ, П. М. МАКАЛЬ, У. Л. МЕХАЎ (адказны сакратар), Р. К. САБАЛЕНКА, І. А. САНКОВА, М. Г. ТКАЧОЎ, Ю. М. ЧУРКО, Р. Р. ШЫРМА.

«Літаратура і мастацтва» выходзіць у аўторак і пятніцу

НАШ АДРАС І ТЭЛЕФОНЫ: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі—33-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 33-25-25, адказнага сакратара—33-44-04, аддзела літаратуры — 33-21-53, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 33-24-62, аддзела выяўленчага мастацтва, архітэктуры і вытворчай эстэтыкі — 33-24-62, аддзела публіцыстыкі — 33-24-62, аддзела культуры — 33-22-04, аддзела інфармацыі — 33-44-04, выдавецтва — 6-25-19, бухгалтэрыі — 6-25-87.

«Литература и искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР. Минск.

Індэкс 63856. Друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі. АТ 18512